

בס"ד עש"ק פרשת ראה כ"ד מנ"א תשפ"ו (אבות-ה')

מבה"ח המולד ביום חמישי בשעה 8:15 בבוקר

ר"ח אלול ביום חמישי ושישי (דף היומי ביום שב"ק חולין ק"ז)

ר"ת	הדר"ג	מו"ש	בעלזא	ד"ת
8:47	8:09	8:25	8:47	ידושים
8:45	8:12	8:23	8:45	בני ברק
8:48	8:12	8:26	8:48	חיפה
8:45	8:12	8:23	8:45	אשדוד
8:46	8:10	8:24	8:46	בית שמש
8:46	8:11	8:24	8:46	קריית גת
8:48	8:11	8:26	8:48	נוף הגליל

דברי תורה לפרשת השבוע

הידברא
דעיקרא

אורחות
חיים

סיפור
הפרשה

אמרי קודש
בעה"זא

פנינים
יקרים

אני לבא בהיכל המלך. וזהו הרמז: "ראה אנכי" מה שאדם מחזיק עצמו לייש, דבר זה "נותן לפניכם היום ברכה וקללה", כי אם צריך להתחזק ולהיות לאיש, שלא יתבייש לעבדו ולהדבק בו ית' אזי הוא לברכה, אכן אם מתנשא שלא לצורך כלל תהיה לו לקללה, וזה שאמר אחר כך: "את הברכה אשר תשמעו אל מצות" וגו.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. (יא, כו-כח). ידוע הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: "את הברכה אשר תשמעו", ובהקללה נאמר: "והקללה אם לא תשמעו". והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש) על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים הגשמיים, הלא 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:). ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום שכר מצוה, רק הקב"ה מביטחנו שבאם נרצה לילך בחקותיו ומצותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות וטרדות, וכמובא בגמרא (ברכות לה: ע"ש) שדורות הראשונים מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זה וזה נתקיימה בידן ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה), עיי"ש בלשונו הקדוש. ובזה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. את הברכה אשר תשמעו, היינו, לא שאנכי נותן לכם ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם ברכה אשר תשמעו, היינו שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. (יא, כו)

איתא במדרש תנחומא ראה אנכי (משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל הסתכלו עלי) אנכי שבחרתי בטובה ראה היאך אנכי משונה מכל העולם, ולכאורה קשה משה רבינו העניו מכל האדם אשר על פני האדמה, כיצד יאמר כן על עצמו? ויש לומר משה רבינו בענוותו כיון לומר, הביטו וראו, אף שאני פחות מכל, עכ"ז על ידי שבחרתי לבוא בטוב נתעלית כל כך. כל שכן אתם שהנכם גדולים וטובים ממני, תזכו להתעלות על ידי התורה הקדושה. כעין שאמר הלל בשמחת בית השואבה (סוכה נג.) אם אני כאן הכל כאן, (והרי אמרו בסוף סוטה משמת הלל בטלה ענוה). שפירשו, אם אני רשאי להיות כאן, אין אחד שלא יכול לכאן.

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה וכו'. (יא, כו)

נ"ל דהנה נמצא כמה פעמים שאומה אחת מושלת על אחרת או שמולכת בכיפה, וגם נמצאים אומות שהם מושפלים עד שאול תחתיה ומשועבדים למלכויות אחרות, אבל רוב האומות אינם מושלים על שאר מלכויות וגם אינם משועבדים תחת מלכות אחרת, זולת באומה ישראלית אנו רואים תמיד או שהיא מושלת על כל גויי הארץ כמו שהבטיחנו השי"ת (להלן כו, יט) לתתך עליון על כל גויי הארץ, או שאנו בדיטוה תחתונה משועבדים למלכות, ולא מצינו בשום פעם שהיו בדרך ממוצע. והטעם פשוט כי האומות עומדים תחת המזל, ופעמים שהמזל מכריע שיעלו למעלה ופעמים שיהיה בממוצע ולפעמים שיהיה במדרגה שפלה, משא"כ באומה הישראלית שאינם תחת המזל אלא הקב"ה מוליכם ולכן אם עושים רצונו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה. (יא, כו)

יש לומר שהמפרשים דקדקו על הלשון אשר תשמעו שהיה לו לומר אם תשמעון כמו גבי אם לא תשמעון ונראה דידוע דברי חז"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל יש שכר אחד שאדם מקבל אף בזה העולם והוא דשכר מצוה מצוה ר"ל דשכר של מצוה הוא המצוה גופא שעשה דאין צריך יותר שכר רק זה גופא שזוכה לעשות מצוה ועשה תענוג להבורא אין לך שכר יותר מזה וזה שאמר הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה ר"ל אפי' בעודכם חיים כשתעשו מצות הבורא תקבלו ברכה בזה העולם ומפרש מהו הברכה וזהו שאמר הפסוק את הברכה אשר תשמעון זה גופא מה שאתם תשמעון לי ותעשו מצותי זה גופא יהיה הברכה כי אין תענוג גדול יותר מזה כנ"ל שכר מצוה מצוה משא"כ גבי קללה ח"ו דוקא אם לא תשמעון הוצרך לכתוב אם.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. (יא, כו)

פתח בלשון יחיד - "ראה", וסיים בלשון רבים - "לפניכם". דהנה, ידוע טבע וסגולת המצוה להשפיע טובה לכל העולמות. וסגולת העבירה הוא כטבעה להשפיע להיפך. והנה לפעמים מצטרפים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם, והאיך יהיה זה באפשרי, אם הוא מפאת המצות - הלא בטבעה כל טוב, ואם מפאת העבירות באיסורייהו קיימי. ואחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה על העבירות, ואז דזונות נעשים כזכיות (יומא פז:) והנה אף על פי כן טבע עשיה זאת גרמה הרע, רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מצוה. דהיינו שיושפע על ידי אותן העבירות רעות ויחולו על ראש שונאיהם המעיקים להם. וזהו שאמר: 'ראה אנכי נותן לפניכם' היינו הכל לפניכם לטובתכם, ובידכם ניתנו, היינו ברכה לישראל וקללה לשונאיהם. ומפרש 'את הברכה' תשפיעו לישראל כפשוטו 'אשר תשמעו אל מצות ה' וגו', 'והקללה' לשונאי ישראל 'אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך. אך 'אשר' היינו שתעשה תשובה הבא מבינה (עי' מגילה יז:) המאשרינו תשובה מאהבה, 'אנכי מצוה אתכם היום', ובזה תפעלו 'ללכת' הקללה 'אחרי אלוהים אחרים היינו על השונאי ישראל'.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר

תשמעו אל מצות ה' וגו'. (יא, כו-כז) יש לדקדק למה אמר דייקא לשון "אנכי נותן" ולא 'אני נותן' או 'הנני נותן'. ונראה לפי מה שפירש המגיד הקדוש מו"ה יחיאל מיכל זי"ע מזלאטשוב את הפסוק (לעיל ה, ח) "אנכי עומד בין ה' וביניכם וגו'. כי מי שמחשיב את עצמו ל"יש" ומתפאר בלבבו שהגיע לאיזו מעלה בלימוד או במעשים טובים, הרי על ידי זה הוא עושה מסך המבדיל בינו לבין השי"ת לבל יוכל להשיג מנועם אלקותו ית"ש וזהו: "אנכי" האנוכיות של האדם זה הוא "עומד בין ה' וביניכם". אמנם לא כל העתים שוות, כי כשאדם עומד לשפוך שיחו לפני ה', אם יעלה אז על לבבו לאמר: מי אנכי לגשת לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, על ידי זה יבוש להתפלל בהתלהבות, ולא יוכל להתקרב לעבודת ה'. על כן בגשתו להתפלל צריך לאמץ את לבבו, והחלש יאמר גבור

הם סגולה מכל העמים, ובשבילם נברא כל העולם והם מושלים על כל האומות, ואם אינם עושים רצון הבורא ילכו שבי לפי צר. וז"ש ראה, התבונן בדבר זה, כי אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, הכונה או ברכה או קללה ולא ממוצע שבין ברכה וקללה כמ"ש הר"ן בשבועות, והטעם את הברכה אשר תשמעון, והקללה אם לא תשמעון, ולא כשאר אומות שהכל תלוי במזל, ותדעון מזה כי אתם אינכם תחת המזל, אלא הקב"ה משגיח עלינו תמיד וק"ל. (כתב סופר)

את הברכה אשר תשמעון כו'. (יא, כז)

י"ל ע"פ המשל אדם שיהי בו איזה חולשה ר"ל ונתרפא ממנה אזי בכל עת ורגע הוא מעיין ושומע אם חלילה החולשה הזאת מתעורר בו. כן הנמשל בכל אדם צריך בכל עת ורגע לשמוע בעצמו ולעיין אם הוא יוצא ידי חובתו בעשיית מצות ד' אם אין מתעורר בו ח"ו איזה דבר שאינו הגון. וזהו את הברכה אשר תשמעון ר"ל זה הוא ברכה לאדם אשר תשמעון אל כו' כנ"ל שתשמעו ותעיינו תמיד אף בעשותכם מצותי ית"ש אם אין אתם מחסרים בהם. והקללה אם לא תשמעון ר"ל אם לא תשגיחו על עצמיכם כנ"ל לכן צריך האדם להסתכל תמיד ולהשגיח על עצמו בכל עת שזה יהיה ברכה לו ולזרעו עד עולם וק"ל. (נועם אלימלך)

את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה' אלהיכם וגו'. והקללה אם לא תשמעון אל מצות ה' אלהיכם וגו'. (יא, כז-כח) וכבר דייקו המפרשים מדוע אצל הברכה נאמר "אשר תשמעון", ואילו אצל הקללה לא נאמר "אשר לא תשמעון". ונראה לומר דהנה בנוהג שבעולם, שדרך האב הוא להקדים טובה לבנו, דמקדים ליתן לו מתנות כדי שילך לשקוד על תלמודו, אבל אינו מקדים להענישו, ורק לאחר שקלקל את דרכיו מענישו על כך. אף הקב"ה מתנהג עמנו כאב אל בנו, שאת הטובה הקדים לתת לנו ונתן לנו את הארץ הקדושה על מנת שנשמור את מצוותיו. אמנם לגבי העונש לא הקדים להעניש, ואף שהיה גלוי וידוע לפנינו שעתידין לחטוא, מ"מ אינו דן על העתיד, כמו שדרשו חז"ל על ישמעאל שנאמר בו (בראשית כא, יז) "באשר הוא שם", שאין הקב"ה דן את האדם אלא לפי מעשיו באותה שעה ולא לפי המעשים שעתיד לעשות. ולכן אצל הקללות נאמר "אם לא תשמעון", דהיינו דוקא לאחר שלא תשמעון אל מצות ה' אלהיכם תבוא עליכם הקללה, אבל הברכה תינתן על "אשר תשמעון", על מה שעתידין אתם לשמוע. (אפריון)

ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלהיך. (יב, ז) נראה דדברי הכתוב קשורים ותלויים זה בזה, דהשמחה בכל משלח ידכם נובעת מכך דאכלתם לפני ה' אלהיכם. **והחסבר בזה** דהנה אמרו חז"ל (ביצה טז, א) 'כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד ראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו, ופירש"י 'כל מזונותיו שלאדם, כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא נזון משם, קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו, ויש לו ליהרהר מלעשות יציאה מרובה, שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו **לפ"ז** נמצא דהמוציא הוצאות לסעודת הרשות, הרי הוא שמח קודם האכילה במה שעתיד לסעוד, אבל אחרי הסעודה אין לו שמחה, כיון שהוציא את מעותיו ובכך פחת ממה שקצבו לו, ומצטער ע"כ שנאבדו מעותיו. אבל המוציא מעות לדבר מצוה או לקרבות, הלא אדרבה לאחר האכילה שמח יותר, דכל מה שהוציא הקב"ה יפרע לו ויתן לו ברכה בכל אשר יפנה. **לפ"ז נבין היטב** את הקשר בין הדברים, דמאחר שואכלתם שם לפני ה' אלהיכם, לפיכך 'ושמחתם בכל משלח ידכם כיון שיאשר ברכך ה' אלהיך', דתראו שהברכה שורה במעשה ידכם וזה תשמחו במה שאכלתם לפני ה' אלהיכם כי תראו שהכל נפרע. (אמרי שפר)

שמור ושמעת וגו' למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך. (יב, כח) קשה דמשמע שיעשה האדם

את המצוה למען ייטב לו, והלא אמרו (באבות א, ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. וגם למה כפל ואמר כי תעשה הטוב והישר, והלא כבר אמר שמור ושמעת את כל הדברים האלה. ונראה דהנה בספר פנים יפות מפרש מה שאומרים בתפלת י"ח וברך שנותינו כשנים הטובות לברכה כי א-ל טוב ומטיב אתה ומברך השנים, דהכוונה שעיקר התפלה אינה למעננו אלא למלאות רצונו של השי"ת, אשר הואיל והוא טוב ומטיב, לכן משתוקק כביכול מאד להטיב לישראל ולברך השנים, ולכן אנו מתפללין למענו ית"ש החפץ להטיב. וזה שאמר הכתוב שמור ושמעת וגו' למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם, ולא כדי שאתה תקבל בזה פרס, אלא שמתוך כך יוכל השי"ת להשפיע טובו וחסדו אליך, ובזה גופא שתעשה עצמך מוכשר לקבל השפעת השי"ת, תעשה הטוב והישר בעיני ד' אלקיך, כי דבר זה טוב וישר הוא בעיני ד' להשפיע לזרע ישראל כל טוב לעולם.

(דברי יחזקאל קלאסנא)

כי תשמע בקול ה' אלוך לשמור את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני ה' אלוך. בנים אתם לה' אלוכים. (יג, יט) אודות המסופר בגמרא (שבת פח:) כי כאשר עלה משה למרום לקבל את התורה, טענו מלאכי השרת לפני הקב"ה: 'תנה הודך על השמים', כתב "פני דוד" להחיד"א: כי טענת המלאכים היתה: שהתורה צריכה להינתן להם ולא לבני ישראל – מכח הדין של 'בר מצרא': שכן, בגמרא (בבא מציעא קח.) התבאר שאדם המבקש למכור את שדהו, יש לשכנו (ה'בר מצרא' שלו) זכות קדימה ברכישת הקרקע, משום שנאמר "ועשית הישר והטוב בעיני ה'", משום שטובה היא לבר מצרא שיהיו שדותיו יחד ולא מפוזרים במקומות שונים (רש"י, שם), וכך נפסקה ההלכה ברמב"ם (פרק יב מהלכות שכנים הלכה ה') ובשולחן ערוך (חושן משפט, סימן קעה), ומאחר והתורה נמצאת בשמים, והמלאכים הם ה'בר מצרא' שם, על כן הדין נותן שתנתן התורה להם. ומדוע באמת לא שעה הקב"ה לבקשתם, ולא קיים את הציווי של "ועשית הישר והטוב" כלפיהם?

החיד"א ביאר זאת על פי מה שהסתפק הש"ך (חושן משפט סימן קעה ס"ק ל') אודות מי שמכר קרקע שלו לבנו, ובא בעל המיצר לסלקו, אם יכול לסלקו מדין 'בר מצרא', או שמא יכול הבן לטעון כלפיו: 'יותר ישר וטוב שאני מחזיק אחוזת אבותי, והש"ך נשאר בצריך עיון. אולם ה'פתחי תשובה' (שם, ס"ק יג) הביא שה"שיטה מקובצת" (בבא מציעא קח.) העתיק את תשובת הרי"ף שכתב שכלפי בן אין כלל דין 'בר מצרא', אלא הישר והטוב הוא במחזיק אחוזת אבותיו, וכתב שכן יהיה הדין גם לגבי בני בניו (וכתב שנראה שהש"ך לא ראה את הספר 'שיטה מקובצת' ולכן הסתפק בדבר).

מענה, כתב החיד"א, הלא אנו קרויים בנים למקום, כמו שנאמר "בנים אתם לה' אלוכים", ועל כן לא שעה הקב"ה לטענת 'בר מצרא' של המלאכים, כי כלפי בן אין דין 'בר מצרא'! בעקבות זאת, מבואר סמיכות הפסוקים לפנינו: "כי תשמע בקול ה' אלוך לשמור את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני ה' אלוך, בנים אתם לה' אלוכים", וכך תתבאר הסמיכות: "כי תשמע בקול ה' אלוך וגו' לעשות הישר וגו' דהיינו דין בר מצרא שאף שאינו מצוה ממש הרי הוא מכח הישר והטוב ואם תתמה לפי זה מדוע לא נתקבלה טענת המלאכים ליכות בתורה מדין בר מצרא על כך משיב הפסוק באמרו "בנים אתם לה' אלוכים" ולגבי בנים לא שייך דין בר מצרא. (בני יששכר)

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. (יד, א) וחז"ל דרשו (יבמות י"ג:) לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות ולכאורה יפלא מאי ענין זה לפשטא דקרא דמפורש על מת. ויש ליישב עפ"י דברי הזהו"ק (פ' שלח, ח"ג קנ"ט:) בטעם לאו זה משום דישראל הם בנים לה' ואין המיתה אבדה ח"ו בהחלט אלא דאנא מעיל יתהון לעלמין עלאין שפירין, וע"כ אין להראות צער כ"כ. אך כ"ז הוא בנפשות, אבל הגוף הנה הוא נבלה ונרקב בעפר, וא"כ לגבי הגוף הוא אבדה בהחלט, ומ"מ אסור להראות צער כ"כ משום שהעיקר הוא הנפש

והגוף הוא רק לבוש הנפש ונקרא בשר האדם ולא אדם במוחלט, והמצוה שנהי' נמשכים אחר הנפש, וע"כ אין להצטער כ"כ על הטפל ועל הלבוש בעוד שהעיקר עוד נתעלה. והנה ישראל בנפשותם הם כולם כאיש אחד והחילוק והפירוד הוא מצד הגופים, ומצד הגופים באות כל המחלוקות והאגודות אגודות, ולאיש המשכיל שנמשך לגמרי אחר הנפש נקל לו להיות אוהב לרעהו כנפשו ולסלק כל המחלוקות והפירוד והאגודות, א"כ זה ממש ענין אחד עם המצוה שלא לצער כ"כ על מת כנ"ל. (אבני נזר)

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו'. כי עם קדוש אתם לה' אלקיך וגו'. לא תאכל כל תועבה. (יד, א-ג) יש לפרש סמיכות הפסוקים על פי משל: דהנה מנהג העולם כשהרופא בא אל החולה ורואה שיש עדיין תקוה לרפואתו, הוא מונע ממנו כמה מיני מאכלים המזיקים לו, אבל אם הוא רואה בו שאבדה תקותו ח"ו, אז אין הוא מונע ממנו שום דבר. והנה באמת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז), וא"כ גם במיתתם קרויים 'חיים', ולפיכך אינם רשאים לאכול דברים המזיקין להם. אבל אה"ע אין להם חלק לעוה"ב, ואף בחייהם קרויים 'מתים', לכן אין השי"ת מונע מהם שום דבר וזהו שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם". ולכן "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", מפני שאף במיתתן קרויים חיים, "כי עם קדוש אתה", 'קדוש' הוא לשון פרוש ומובדל, שאינכם כמו האומות, ולכן: "לא תאכל כל תועבה". (אך פרי תבואה)

למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך וגו'. (יד, יח) ויש לדקדק ונתן לך רחמים משמע שיתן לך רחמנות לרחם על זולתך, ואח"כ אמר ורחמך שמשמעו שהוא ירחם עליך, והם שני הפכים בנושא אחד. הנה כמו שהאהבה בין הקב"ה לישראל מתבטאת ב'פנים'. א. המצוה שנצטוונו 'ואהבת את ה' אלקיך'. ב. אהבת השי"ת אלינו, והיא מתעוררת מכח אהבתנו אליו ית"ש. כמו כן יש שני בחינות של רחמים. א. שהקב"ה מרחם על ישראל להושיעם מכל צרה. ב. שעלינו לרחם ולהצטער על צער השכינה הק', שהיא עמנו בגלות, וכבוד שמים מחולל. ולכוון בלימוד התורה והתפלה ומעש"ט רק לתיקון השכינה לאוקמי שכינתא מעפרא. אבל מה יועיל הלימוד והלכה שאינו לשמה, וכי יתנחם האב היושב בבית הסוהר בבוא אליו בנו ויאמר לו הנה חדשתי היום חידוד יפה ברמב"ם או בגפ"ת, הלא איולתו בפניו יענה, מה לך הסכל לבשרני בכאלה, מה עשית למעני להוציאני מבית הסוהר הזה, ומה יושעני דברי היחידודים האלה אשר חדשת לך, אחרי שאינך משתדל להוציאני מזה. הלא נכון שלא לנוח ולא לשקוט כל היום וכל הלילה, רק להושיעני ולחלצני בכל לבך ובכל נפשך. זהו עיקר ושורש הרחמנות השייך אלינו עם ישראל. ע"ז אמר הכ' ונתן לך רחמים ורחמך, שיתן בלבך שכל ותבונה לעורר הרחמנות השייך לישראל על הקב"ה כביכול, ע"ז ורחמך אח"כ ירחם עליך מכח זה, זהו שכתוב (מיכה ז, יט) ישוב ירחמנו. (תפארת שלמה)

עשר תעשר. (יד, כב) ובמדרש (תנחומא ראה י"א) מביא את הפסוק "ושמחת בכל הטוב" (כו, יא) ודורש: "אין טוב אלא תורה, ולפיכך הזהיר משה 'עשר תעשר'". וצריך להבין את הקשר הענייני! והנה על הפסוק "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד" (משלי ג, טז) פירשו המפרשים: אם ילמד האדם תורה לשמה ["בימינה"] - יהיה לו "אורך ימים", ואם ילמד שלא לשמה ["בשמאלה"] - יהיה לו "עושר וכבוד". והקשה המהרש"א: כאשר ילמד האדם תורה לשמה הרי לא יהיה לו "עושר וכבוד", וא"כ כיצד יתקיים בו "אורך ימים", הלא כבר אמרו חז"ל שעני חשוב כמת? ולכן המהרש"א ביאר פסוק זה כך: אם ילמד תורה לשמה - יהיה לו גם "אורך ימים" וגם "עושר וכבוד", ואם ילמד שלא לשמה - יהיה לו רק "עושר וכבוד". וידוע דרשת חז"ל על הפסוק "עשר תעשר" - 'עשר בשביל שתתעשר'. וכך הם דברי המדרש: "ושמחת בכל הטוב" - אין טוב אלא תורה, וכאשר ילמד האדם תורה לשמה הוא יתעשר ע"י כך - כדברי המהרש"א, ואם כך, אילו לא היו ישראל מצווים על מצות מעשר - לא ירצה אותו יהודי לתת מעשר בכדי להתעשר, הואיל וכבר עשיר הוא, "ולפיכך הזהיר משה 'עשר תעשר'!!". (הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע)

קרבה שנת השבע וגו' ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו והיה בך חטא. (טו, ט) והוא על פי דבריהם במדרש [פס"ר פי"ז ס"ו] דאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה, רק תחלה ממונו, ואח"כ ביתו,

והגוף הוא רק לבוש הנפש ונקרא בשר האדם ולא אדם במוחלט, והמצוה שנהי' נמשכים אחר הנפש, וע"כ אין להצטער כ"כ על הטפל ועל הלבוש בעוד שהעיקר עוד נתעלה. והנה ישראל בנפשותם הם כולם כאיש אחד והחילוק והפירוד הוא מצד הגופים, ומצד הגופים באות כל המחלוקות והאגודות אגודות, ולאיש המשכיל שנמשך לגמרי אחר הנפש נקל לו להיות אוהב לרעהו כנפשו ולסלק כל המחלוקות והפירוד והאגודות, א"כ זה ממש ענין אחד עם המצוה שלא לצער כ"כ על מת כנ"ל. (אבני נזר)

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו'. כי עם קדוש אתם לה' אלקיך וגו'. לא תאכל כל תועבה. (יד, א-ג) יש לפרש סמיכות הפסוקים על פי משל: דהנה מנהג העולם כשהרופא בא אל החולה ורואה שיש עדיין תקוה לרפואתו, הוא מונע ממנו כמה מיני מאכלים המזיקים לו, אבל אם הוא רואה בו שאבדה תקותו ח"ו, אז אין הוא מונע ממנו שום דבר. והנה באמת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז), וא"כ גם במיתתם קרויים 'חיים', ולפיכך אינם רשאים לאכול דברים המזיקין להם. אבל אה"ע אין להם חלק לעוה"ב, ואף בחייהם קרויים 'מתים', לכן אין השי"ת מונע מהם שום דבר וזהו שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם". ולכן "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", מפני שאף במיתתן קרויים חיים, "כי עם קדוש אתה", 'קדוש' הוא לשון פרוש ומובדל, שאינכם כמו האומות, ולכן: "לא תאכל כל תועבה". (אך פרי תבואה)

למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך וגו'. (יד, יח) ויש לדקדק ונתן לך רחמים משמע שיתן לך רחמנות לרחם על זולתך, ואח"כ אמר ורחמך שמשמעו שהוא ירחם עליך, והם שני הפכים בנושא אחד. הנה כמו שהאהבה בין הקב"ה לישראל מתבטאת ב'פנים'. א. המצוה שנצטוונו 'ואהבת את ה' אלקיך'. ב. אהבת השי"ת אלינו, והיא מתעוררת מכח אהבתנו אליו ית"ש. כמו כן יש שני בחינות של רחמים. א. שהקב"ה מרחם על ישראל להושיעם מכל צרה. ב. שעלינו לרחם ולהצטער על צער השכינה הק', שהיא עמנו בגלות, וכבוד שמים מחולל. ולכוון בלימוד התורה והתפלה ומעש"ט רק לתיקון השכינה לאוקמי שכינתא מעפרא. אבל מה יועיל הלימוד והלכה שאינו לשמה, וכי יתנחם האב היושב בבית הסוהר בבוא אליו בנו ויאמר לו הנה חדשתי היום חידוד יפה ברמב"ם או בגפ"ת, הלא איולתו בפניו יענה, מה לך הסכל לבשרני בכאלה, מה עשית למעני להוציאני מבית הסוהר הזה, ומה יושעני דברי היחידודים האלה אשר חדשת לך, אחרי שאינך משתדל להוציאני מזה. הלא נכון שלא לנוח ולא לשקוט כל היום וכל הלילה, רק להושיעני ולחלצני בכל לבך ובכל נפשך. זהו עיקר ושורש הרחמנות השייך אלינו עם ישראל. ע"ז אמר הכ' ונתן לך רחמים ורחמך, שיתן בלבך שכל ותבונה לעורר הרחמנות השייך לישראל על הקב"ה כביכול, ע"ז ורחמך אח"כ ירחם עליך מכח זה, זהו שכתוב (מיכה ז, יט) ישוב ירחמנו. (תפארת שלמה)

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי. (יד, כא) לכאורה קשה, מדוע נכתב "ואכלה" רק לגבי גר ולא לנכרי, היה לו לכתוב 'לגר אשר בשעריך תתננה, או מכור לנכרי, ואכלה'. אלא, תירץ הגה"ק החתם סופר (והוא בשו"ת ח"ס יו"ד סי' יט), כיון שלנכרי אסור לאכול בני מעיים, משום אבר מן החי. לפיכך, גר תושב, אשר קיבל על עצמו שבע מצוות בני נח, ולא יאכל אבר מן החי, מותר ליתנו לו הנבילה לשם אכילה, משום שודאי לא יאכל הבני מעיים. לא כן לנכרי, אשר איננו שומר שבע מצוות, אסור למכרה לו לשם אכילה, פן יבא לאכול הבני מעיים האסורים עליו, רק כמכירה בעלמא מותר, ויעשה הוא בזה מה שיעשה. ומפי נכדו הגאון האדיר רבי חיים מבריסק הביא ליישב, על פי המבואר בגמרא (פסחים כא) שכל עיקר הניתנה לגר אינה אלא להחיותו. אשר על כן, כל מטרת הניתנה הלזו אינה אלא לשם אכילה דוקא. אבל אם הגר לוקח הנבילה על מנת למכרה או לעשות בה שימוש אחר, לא צריך לתת לו. לכן הדגיש הכתוב "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה", שרק לאכילה נאמרה המצוה של "תתננה" לגר. (הגה"ק הנציב מוולוז'ין זצ"ל תקע"ז - כ"ח מנ"א תרנ"ג)

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך. (יד, כא) ופירש"י קדש עצמך במותר לך

כאן), והרי אדם בטבעו אינו מתלהב לתת לאותו עני פעם אחר פעם, אפשר אפוא, שיתן רק בלב כבד, משום חוב המצוה גרידא. ואף כי אחרי הנתינה הוא משלים עמה, כי בין כך ובין כך כבר אין המעות בידו, אבל הנתינה עצמה פגומה היא. על כן מזהירה התורה "ולא ירע ללבך בתתך לו", היינו, כבר בזמן הנתינה עצמה, ולא רק אחריה. "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך", רצה לומר, כי אחרי שהמעות הם של הקב"ה ורק משלו אנו נותנים, על כרחך שכל הברכה שיתן הקב"ה עבור זה, היא רק משום הבחירה והרצון לתת. אם כן ראוי שדוקא בשעת הנתינה, בעת שבידו הבחירה אם לפתוח או לקפץ את ידו, יתגבר על יצרו הרע, וישתדל שתהא הנתינה בשמחה ובטוב לב, לעשות רצון קונו, ואז יזכה בודאי לברכה ה'. מה שאין כן, אם בשעת הנתינה ירע לבבו, ורק אחרי שהמעות כבר אינן בידו יתרחק, הרי הקטין המצוה ופגם בה. (חפץ חיים)

פתיחת תפתח את ירך לאחריך וגו'. (טו, יא)

ידוע בשם האריז"ל, שכאשר נותנים צדקה המטבע היא כנגד ה' שבשם הוי"ה, ה' אצבעות של הנותן כנגד ה', וידו הוא כואל, וה' אצבעותיו של המקבל כנגד ה' אחרונה, ובזה נשלם השם הוי"ה. ולפי זה אפשר לומר בהא שנאמר (משלי כב, ב) "ועשיר ורש נפגשו, עושה כולם ה'", דהכוונה על ידי שניהם הנותן והמקבל נשלם שם הוי"ה ב"ה. (ישועות יעקב)

העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך וגו'. וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו', על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום. (טו, יד-טז) תיבת "היום" צריכה ביאור. ועוד למה הוצרך ליתן טעם לפי שנטלו גם הם הענקה ממצרים, הרי מה שנטלו ממצרים היה מדעת עליון ית', כי הוא אמר שכן היאשורת הדין להעניק לעבד בצאתו. וא"כ לא היה צריך לומר "על כן אנכי מצוך", דמשמע שהמצוה באה בשביל שנטלו ממצרים, הלא שורת הדין כך היא. ונראה, דהנה בפרשת משפטים, בדין עבד עברי לא נכתב כלל דין הענקה, ויתכן לפי המבואר כאן שמצוה זו מצוה שכלית היא, וכל העם היוצאים ממצרים לא היו צריכים שיהיה אותם על זה, כי מדעתם יבינו שכן היא חובתם, כי גם הם עבדים היו במצרים ונטלו הענקה. לכך לא נכתב דין הענקה בפר' משפטים שנאמר לישראל שבאותו הדור. אמנם לאחר שנתעכבו במדבר ארבעים שנה, ואף אחר שבאו לארץ לא נהג דין עבד עברי עד לאחר ירושה וישיבה ורק אחר שעבד שש שנים משפטו לצאת לחפשי בשנה השביעית, אם כן הרי כבר עברו ששים שנה משעה שיצאו ממצרים אזי יש לחוש פן ישכחו את העשוי להם בצאתם ממצרים, כי זמן זכירה נמשך ששים שנה (כתובות כ:). לכך הוצרך עתה להזהירם ולזרזם על מצוה זו, ואמר: "וזכרת כי עבד היית וגו', כלומר, בין תבין שמצוה זאת שכלית היא וראוי לעשותה מדעת עצמך, אם תשים על לבך את הנעשה עמך, "על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום", ולא צויתך אותך מקדמת דנא, לפי שלא הוצרכתי לכך בעת ההיא. (בנין אריאל)

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגו'. כי פתוח תפתח את ירך והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו. כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ירך לאחריך לעניך ולאביוןך בארצך. (טו, ז-ט-יא) לכאורה יש לדקדק: מדוע בתחילה אמר "די מחסורו אשר יחסר לו", ולבסוף (בפסוק יא) אמר רק: "פתוח תפתח את ירך" ולא הזכיר "די מחסורו"? אך הנה, בנתינת צדקה צריך אמנם לתת "די מחסורו אשר יחסר לו", אולם הלא אמרו חז"ל (כתובות סח:). "אמר רבי אלעזר: בואו ונחזיק טובה לרמאי, שאלמלא הן היינו חוטאים בכל יום, שנאמר "וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא", ורש"י מפרש: "היינו חוטאים" – שאנו מעלימין עין מן העניים, אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו.

נמצא שביזכות הרמאים אנו יוצאים ידי חובת צדקה בין בנתינה רבה ובין במעט. מעתה, לגבי עניי העיר, אנו יכולים לברר ולדעת אם הוא עני באמת או רמאי, אבל עני העובר ממקום למקום, איננו יכולים לדעת, ויש מקום לחשוש שמא רמאי הוא. זהו הסבר הפסוקים: בתחילה נאמר

ואח"כ פוגע בגופו. ולכאורה לפי זה כל עשיר יאמר כל זמן שאני עשיר אין בעל הרחמים פוגע בי רק בממוני, כמובן. ולדעתו יהיה בטוח על זה שלא יחלה וימות כל זמן שהוא עשיר, על זה יחזיק בממונו שלא לפזר חלילה, כדי שיהיה זה משכון עליו ית' שלא יחלה. אך זה אינו, שכבר אמרו חז"ל בשבת דף קנ"א [עמוד ב'], כל המרחם על הבריות, מרחמים עליו. וההיפוך, מבואר כמובן. וזה שנאמר בתהלים (מט, ז) הבוטחים על חילם, שיאמרו שהם בטוחים, וברוב עשרם יתהללו, שבודאי לא יפגע בהם מדת הדין וכנ"ל. אבל זה אינו, דהא אח לא פדה יפדה ויקר פדיון נפשם, וכיון שאין מרחם על הבריות, גם כן אין מרחמים עליו, ועל כן יחדל לעולם. וזהו שאמר הכתוב, כי תאמר בלבבך קרבה וגו' ורעה עינך באחריך האביון וגו', אז יקרא עליך אל ה' והיה "בך" חטא, בך דייק, שאז יהיה פוגע בנפשות תחלה, שאין בעל הרחמים מרחם עליו. כנ"ל.

נתן נתן לו וגו'. כי בגלל הדבר הזה יברכך. (טו, י)

יש לפרש ע"פ ששמעתי אומרים מאיש אלקי מוה' ישראל בע"ש נ"ע דכל המצות שאדם עושה עם פניה מוטב היה שלא לעשותו כלל אבל צדקה אף שאינה מהמובחר כשעושה שלא לשמה מ"מ מצות עושה שמחיה לנפש האביון וז"א כי בגלל הדבר הזה וגלל הוא לשון גלל ור"ל שהוא פסולת המאכל כמו כן העבודה שהיא שלא לשמה היא פסולת והעבודה שהיא לשמה היא מובחר העבודה ור"ל אף בפסולת העבודה של צדקה שהיא שלא לשמה אעפ"כ יברכך וכנ"ל וק"ל. ובסגנון הזה שמעתי מפה קדוש החסיד המובהק מוה' מנחם מענדל מפרמישלאן על פסוק וחיתה נפשי בגללך.

נתן נתן לו ולא ירע ללבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך. (טו, י) נודע הכלל שלפום צערא אגרא כמידת הצער שיש לאדם בעשיית המצוה כן יגדל שכרו, ולפי זה העובד את ה' מאהבה – אין היגיעה נחשבת לו כטרח כלל, ולכאורה היינו מעלים על דעתנו שעדיף להצטער בעשיית המצוה, כדי שיהיה שכרה מרובה, אך באמת לא זו כוונת התורה, אלא הדרך הנכונה היא: לקיים בשמחה. זו כוונת הפסוק: "נתן נתן לו ולא ירע ללבך בתתך לו", כלומר: עלול אתה לרצות לעשות את המצוה באופן שירע ללבך בחששך כי אם תתן לו מתוך רחמנותך עליו, הרי כביכול להנאת עצמך אתה עושה, ולא משום שזו מצוה ה', ואם כן יעלה על דעתך שראוי להתאכזר בנתינת צדקה כדי שיגדל מעשך – ולא היא! כי באמת רצה הקב"ה ליטע בליבנו את מידת הרחמנות, כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, יט): "כל מי שיש בידו שלושה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו: עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה", ואמרו (שבת קנא:). "כל המרחם על הבריות – מרחמין עליו מן השמים", ועל כן אמר: כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'!

נתן נתן לו ואל ירע ללבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך. (טו, י) יש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא י, י) שרק הצדקה שנותן האדם ואינו יודע למי נותנה, והעני נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה, היא הצדקה שעליה נאמר "וצדקה תציל ממות", ולפי זה אולי ירע לב האדם כאשר יזדמן לו שצריך לתת לעני צדקה פנים אל פנים, שהרי בכך הפסיד הנותן לכאורה את סגולת הצדקה "ההצלה ממוות" לא כן אומרת התורה, אלא "ואל ירע ללבך בתתך לו", דהיינו: כאשר נתת לעני עצמו, בחשבך שלא קיימת מצוה מן המובחר, שכן מאידך יש בנתינה זו גם יתרון ותוכל להרויח בדרך זו מצוה נוספת: "כי בגלל הדבר הזה", כלומר: בגלל הדיבור שתדבר אליו ותפייסו, יברכך ה', וכמאמר חז"ל (בבא בתרא, שם), שהמפייס את העני מתברך ב"א ברכות, בעוד הנותן לו סתם מתברך בז' ברכות, נמצא שתרויח בנתינתך לו עצמו ארבע ברכות! (הגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל)

נתן נתן לו ולא ירע ללבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך. (טו, י) "בתתך לו", תיבות מיותרות לכאורה, הלא כבר אמר "נתן נתן לו ולא ירע ללבך". ברם, לא על עצם הנתינה מדבר עתה, כי אם על צורתה. אחר שאמר הכתוב "נתן נתן", והוא "אפילו מאה פעמים" (רש"י

שלוש פעמים בשנה יראה וגו' ולא יראה את פני ה' ריקם איש כמתנת ידו כברכת ד' אלקיך אשר נתן לך. (טז, טז-יז) יש לפרש הכוונה, כי למשל אם ראובן נותן לשמעון מתנה, כמו שאינו מהנימוס שיתן תודה לידו של ראובן כי לא היד היא הנותנת כ"א ראובן, כמו כן ידע כי לא ראובן הוא הנותן כ"א הבורא כל עולמים, וזהו הכוונה "איש כמתנת ידו", כי לא היד היא הנותנת כ"א האיש, כמו כן צריך לידע כי לא האיש הוא הנותן כ"א הוא כברכת ה"א אשר נתן לך, ולו צריך להודות ולהלל (הגה"ק רבי יוסף אלימלך כהנא זצ"ל אב"ד אונגוואר)

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך", ולגביו יכול אתה לדעת מה טיבו, ולכן אם אתה יודע בבירור שהוא עני, כי אז "פתוח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו", כי בידועך כי עני אמיתי הוא - עליך לתת לו די מחסורו. אך לא כן בפסוק יא, המדבר על עני העובר ממקום למקום, "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", ואין לדעת אם עני הוא או רמאי, "על כן אנכי מצוך" שבכל זאת לא תשלחנו ריקם, אלא "פתוח תפתח את ידך", אך מכל מקום אינך צריך לתת לו די מחסורו! (הגה"ק רבי שאול הלוי אב"ד האג"ז"ע)

דברי תורה מרבותינו הק' מבעלזא

דמכיון שלא יוסיפו ולא יפתחו יקיימו ממילא את כל המצוות והול"ל לא תספ על כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרע ממנו. וי"ל שלרמז בא דלפעמים עולה מחשבה בלב שומרי תורה שמוטב להניח מעט מהמצוות והתורה ולא להרבות כ"כ בחומרות וסייגים כדי שיהיה לתועלת התורה, שע"ז יוכלו למשוך לבם של אותן האנשים שכבר סרו מדרך התורה, כי כשהאנשים היראים לא יחמירו כל כך על עצמם יקרבו הרחוקים ולא יסורו לגמרי. ולכך כתב התורה את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תספ עליו ולא תגרע ממנו, דגם כאשר תחשבו שע"י שתוסיפו או תגרעו תשמרו לעשות, היינו שעוד אנשים יעשו את המצוות, בכל זאת לא תוסיף ולא תגרע. (כ"ק מרן מהר"י ז"ע)

כי יקום בקרבך נביא וגו'. לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו'. אחרי ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו וגו', והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת וגו'. (יג, ב-ו) יש לדקדק למה הפסוק הפסיק באמצע דינו של נביא השקר עם הפסוק: "אחרי ה' אלקיכם תלכו", היה לו לומר "לא תשמע וגו', והנביא ההוא יומת" וגו', ואח"כ: "אחרי ה' אלקיכם תלכו". אך כוונת הכתוב הוא ללמדנו כלל גדול בעבודת ה', שדוקא בזמן שיש עיכובים ומניעות, ותורה מונחת בקרן זווית, אם האדם מתאמץ אז ומתגבר על יצרו לעבוד את ה', זוכה הוא למעלות רמות, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וכמו שאמר א"א מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע בביאור דברי המדרש (בר"ר סד, ד): "ר' יוחנן ור' חנינא תרויהון אמרין בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו. ר"ל אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו". מאן דאמר בן ג' שנים, מובן כי אז הוא הזמן שהאדם בא לכלל דעת. אולם צריך להבין טעם מד"א בן מ"ח שנים, למה דוקא אז הכיר את בוראו. וביאר משום דאז היה ימי דור הפלגה, שחשכות וכפירה היה שורה בעולם, והיה קשה מאד להתקרב לעבודת ה', ובכל זאת התאמץ אברהם אבינו בכל כוחותיו לעבוד את ה', לכן אז דייקא זכה להשיג מעלות רמות ולהכיר את בוראו. וזהו שאמר כאן: "כי יקום בקרבך נביא" וגו', ויהיו אז נסיונות ופיתויים קשים, ומה גם שהנביא שקר יעשה אות או מופת והחשכות תתגבר בעולם, לא תמתין עד יעבור זעם, רק דייקא אז הוא עת הכושר להתקרב אל ה'. ולכן: "אחרי ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו ובקולו תשמעו ואותו תעבדו", ואז תזכו ל"ובו תדבקון". (כ"ק מרן מהר"י ז"ע)

כי עם קדוש אתה לד' אלקיך ובך בחר ד' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה. לא תאכל כל תועבה וגו'. (יד, ב-ג) ברש"י ז"ל: "כי עם קדוש אתה קדושת עצמך מאבותיך, ועוד ובך בחר ד'". יש לדקדק דפסוק זה כתוב גם בפרשת ואתחנן (ז, ו) ושם לא פירש רש"י כלום, הלא פרשת ואתחנן קודמת, והיה צריך רש"י לפרש שם מה שפירש כאן. ועוד יש לדקדק, כי שם כתיב בך בחר ד' וכאן כתיב ובך בחר ד' בוא"ו. וי"ל, עפ"י שדקדק א"א ז"ל בדברי רש"י ז"ל, שפירש קדושת עצמך מאבותיך, שנראה קצת כמו סתירה, כי אם הוא קדושת עצמך אז אינו מאבותיך. ואמר,

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. (יא, כו)
הפרשה הקודמת -עקב- מסתיימת בפסוק לא יתיצב איש בפניכם, פחדכם ומוראכם יתן ד' אלקיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם. והנה סמיכות הפרשיות היא כי התורה היא נצחית, והאומות יראים מישראל בכל עת, אך כאשר ישראל אינם ראויים, בגלל שהרעו את מעשיהם, אזי נהפך אותו פחד לרועץ לישראל, כי האומות רודפים אותם כתוצאה מיראתם מהם, והוא שאמר הכתוב: ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה כלומר, הפחד והמורא של האומות, תלוי בהנהגתם של ישראל, כי בשעה שהנהגתם של ישראל אינה כשורה, אזי משמש הפחד בתור קללה, בהיותו סיבה לרדיפת האומות את ישראל, ואילו כשישראל שומעים ומקיימים את המצוות, מהוה אותו פחד ברכה לישראל, מאחר שהאומות יראים להצר ולפגוע בהם. (הגה"ק מהר"ם מבילגורייא ז"ע)

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדרריך וגו'. (יב, כו)
צריך להבין למה הפסיק הכתוב ב"יהיו לך" באמצע, ולא כתב "רק קדשיך ונדרריך אשר יהיו לך". וי"ל דכתוב (קהלת ה, ד) טוב אשר לא תדור, ואמרו רז"ל (בר"ר ע, א) מכאן שנודרין בעת צרה (וכדאיתא בחולין ב, ב תוס' ד"ה אבל), ולכן דייק הכתוב ולא כלל "יהיו לך" על נדרים, כי טוב אשר לא תדור, כיון דנודרין רק בעת צרה, א"כ מוטב שלא נצטרך להגיע לעת כזאת. (כ"ק מרן מהר"ש ז"ע)

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך. (יב, כח) ובספרי אמרו: שמר ושמעת וכו', אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת. והנה כוונת הספרי היא לתרץ מה שהכתוב מקדים שמירה לשמיעה, בעוד שקודם צריכים לשמוע ואחר כך יכולים לשמור, ולפי זה יש להבין מהי הכוונה: "סופך לשמור מה שלא שמעת", כי איך יתכן לשמור מה שלא שמע. ויש לפרש הכוונה, על פי מה שאמר כ"ק אבי ז"ל (מרן אדמו"ר מהר"י ז"ע), שאמנם כל אחד מבני ישראל בכחו להשיג בתורה ובידיעת השי"ת רק כפי מדרגת נשמתו שניתנה בו בתחלת יצירתו, אבל כאשר האדם יגע בתורה ובעבודת השי"ת, וזוכה בעזר אלקי להשלים את עצמו כפי חלקו ומדרגת נשמתו, והוא משתוקק להתעלות יותר ולהשיג עוד ועוד, זוכה שהשי"ת נותן לו נשמה גבוהה יותר, שעל ידה יוכל להשיג יותר ויותר. עכדה"ק. וזהו כוונת הספרי: "שמר ושמעת, אם שמרת מה ששמעת", והיינו שעמלת בתורה, כמו שפירש רש"י: "שמור, זו משנה", ומכאן זה זכית להשיג את כל מה שבידך להשיג לפי שורש ומדרגת נשמתך, "סופך לשמור מה שלא שמעת", כלומר, תזכה לנשמה יותר גבוהה ותוכל להשיג השגות יותר גבוהות ונעלות בתורה וידיעת השי"ת. (כ"ק מרן מהר"י ז"ע)

את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תספ עליו ולא תגרע ממנו. (יג, א) ויל"ד דכיון שאמר לא תספ עליו ולא תגרע ממנו, למה היה צריך להקדים אותו תשמרו לעשות,

נפשך במאכלות אסורות הוא משום שאתה עם קדוש ועתיד לדבר עם הקב"ה, ועוד שהקב"ה דיבר עם אבותינו בהר סיני פנים בפנים וגם דבר זה הוא סיבה שנשמר ממאכלות אסורות, וקדושה זו באה לנו בירושה מאבותינו. ומלבד זאת ובך בחר ד' להיות לו לעם סגולה, דסגולה היא דבר חשוב ללא סיבה מיוחדת, דהקב"ה בחר בנו בעצמנו משום שכך היה רצונו. וזהו שכתוב כאן ובך, כי הוא ענין לעצמו. ולכן פירש רש"י ז"ל כאן קדושת עצמך מאבותיך, כי כאן נסמך ענין המאכלות האסורות, אבל בפרשת ואתחנן שלא כתוב ובך, בוא"ו מפסקת, הלא הוא ענין אחד, והפ"י הוא שישראל הם עם קדוש בגלל שה' בחר בהם. (כ"ק מרן מהר"א ז"ע)

שהצדיקים כל מה שהם מתעלים במדריגה יותר גבוהה הם מתבוננים יותר בשפלות עצמם. וזה: קדושת עצמך היינו אפי' אותה הקדושה שהם זוכים בעצמם גם אין תולים אלא בזכות אבותיהם. וקאמר אח"ז ועוד ובך בחר ד', שתשתוקק שיהיה גם קדושת עצמך ולא רק בזכות האבות. אד"ק ז"ל.

ועוד י"ל דאיתא ברמב"ן, דהא שהזוהרו ישראל ממאכלות אסורות הוא משום דלעתיד לבוא יזכו ישראל למעלת הנבואה ולכן ראוי להם להנזר מטומאה, כמו שמצינו שמשנה רבע"ה לא רצה לינוק מן המצריות משום שעתיד לדבר עם השכינה. **וזה הפירוש כאן:** כי עם קדוש אתה וגו' לא תאכל כל תועבה, דהא דהזהרתך שלא לטמא

סיפור על פרשת השבוע

והיתה מסוכנת ודפק הרבה פעמים על פתחי רבינו ולא נתרפאה, והי' להם להתמנגדים פתחון פה לצערו יותר כמובן. וכתב מכתב לרבינו בבקשות ותחנונים שירחם עליו ויתפלל על אשתו שיהי' לה רפ"ש במהרה שכמעט גססה ויהי' אז קידוש השם, ועמדתי אז סמוך לזקיני רבינו זצ"ל כשבא המכתב, ואחר שקרא המכתב אמר קנאתי בהוללים, וצוה ליתן לו נייר לכתוב תשובה

וכתב בכי"ק וז"ל: ב"ה ידידי החסיד ר' מיכל נ"י מכתבו הגיעני התפללתי עליה כתפלת משה על מרים והכתיבה יהי' לה לשמירה, חנוך דוב אב"ד אלעסק. והמכתב בא לר' מיכל יום ה' לעת ערב והניח המכתב תחת מראשותי ואחר כמה שעות אמרה לבעלה תן לי חלב ונתן לה והתחילה מעט לשבת על המטה ואז ראה שהתחילה הישועה להתנוצץ ולאט לאט הוטב לה עד שאמרה ליתן לה בגדיה ושאל אותה למה לך ואמרה שמרגישה טוב וחפצה להכין לכבוד שבת, ונעשה רעש גדול בעיר ובפרט בין המתנגדים באו לשאול מה זה ואמר להם שהרבי כתב לו מכתב והניחו תחת הכר ומזה הוטב לה. ואז דברו המתנגדים ביניהם שבוודאי איזה קמיע הוא. ובא לשם רב אחד גדול מפורסם בעל מקובל גדול והלך לר' מיכל לראות המכתב, ורצה לראות אם אפשר לצרף מזה איזה קמיע וכשהתבונן היטב בהמכתב לא ראה שום שמות. וראה שאיש אלקים הוא ונשק המכתב מרוב התעוררות אהבה ונסע ר"מ לאלעסק וסיפר לרבינו הכל ואז אמר לו רבינו תדע אשר ב"ה שמי עלול לזה שאפעול בו ישועות ורפואות רק ירא אני שלא יחשדני שנותן אני קמיעות.

עוד סיפר פ"א הי' איש א' סומא משתי עיניו ר"ל ונסע לווען לדרוש ברופאים ולא עלתה תרופה למכתו והי' שם רופא אחד שכבר שמע מגדלות ונפלאות רבינו ואמר להסומא בדרך אנושי א"א לרפאותך רק שמעתי שבמדינות פולין יש שם רבי א' גדול באלעסק ומפורסם לאיש מופת ויכול להיות שירפא אותך וכן עשה ובא לאלעסק והי' לשבת ונתרפא על שתי עיניו כאחד האדם ונסע בחזרה לווען ויתמהו וישתוממו איש אל רעהו ושאלו אותו איזה סם רפואה נתן הרבי לעיניך, וא"ל לא עשה לי כלום רק בירך אותי בברכתו הקדושה ויאירו עיני. וענו ואמרו כולם אין זה מעשי ידי אדם כי אם מעשה ידי איש אלקים.

עוד סיפר פ"א בא לפני זקיני רבינו איש א' ממדינת רומעניען עם בנו בחור א' שנתאלם פתאום ר"ל וא"ל רבינו שישארו אצלו לש"ק ובשעת התפלה יעמוד אצלו ובלייל שבת כשהתחיל רבינו לומר לכו נרננה אמר בזה"ל לכו ואנחנו נרננה לה' ותומ"י התחיל הבחור לדבר והתפלל כאחד האדם ואביו נתעלף כשראה הישועה הגדולה בעיניו ואחר התפלה פ"י זקיני רבינו שכוונתו הי' שאמר להחיצונים אתם לכו ואנחנו נרננה לה' אלקינו ומכח זה נתרפא החולה מחליו.

בעת הנחת אבן הפינה להביהמ"ד בעיר אלעסק, כשהיו מכינים יסוד לאיזה בנין, היה צורך לחפור אמות אחדות בעומק עד אשר מצאו

את הברכה אשר תשמעון (יא, כו) הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל "הלב שמח" (תק"ס - א' אלול תרמ"ד) היה לו לפעמים רדיפות מאנשי בליעל, אנשי ביתו הפצירו בו, שיעשה איזה מעשה נגדם. השיב להם, הרי העולם אומרים שאני צדיק יסוד עולם, ואמר בענוות קדשו, הלא אין לי מזה כלום. אבל אעפ"כ אני מקבל מהם כסף בעת בואם אלי להתפלל בעד צורכיהם באמונתם בכוחי ולכאורה אני מקבל בשקר כספם וזהבם. אמנם כיון שאחז"ל עה"פ תולה ארץ על בלי מה, מי שכולם פי בעת ריבם, וזה מצדיק אומרים, שאני צדיק "יסוד עולם", ממילא כספם וזהבם בא אלי בצדק. **סיפר איש א'** מחסידי אלעסק כי בכפר א' סמוך לאלעסק דר איש א' שהי' מפרנס א"ע מזה שהביא חלב מהכפר לעיר אלעסק. פ"א כשהי' בעיר עלה בדעתו לילך אל רבינו אודות איזה בקשה וכשבא לשם הי' הרבה אנשים למאות והי' דוחק גדול עד שדחק א"ע אל הגבאים לכתוב עבורו פתקא ואח"כ בקושי גדול נדחק חדר"ה אל רבינו, והבית הי' מלא פא"פ, ופתאום נשתומם כשראה אשר הפתקא שבידו הוא נייר חלק בלי שום כתב והשתומם ע"ז כי ידע בעצמו שהגבאי כתב לו פתקא, רק חשב בדעתו שמחמת הדחק של האנשים טעה הגבאי ונתן לו נייר חלק תחת הפתקא וחשב בדעתו מה לעשות עתה לעת כזאת אם ילך בחזרה לכתוב פתקא אחרת לא יהי' באפשרותו היום לבוא אל רבינו כי הרבה אנשים עמדו צפופים ומצפין לבא הביתה, והוא בעצמו לא יכול לכתוב וגמר בדעתו כך אם זה רבי גדול שהרבה אנשים באים אצלו אודות ישועות ורפואות צריך הוא לידע בקשתו מנייר חלק ג"כ וכן עשה ונתן הנייר החלק במקום פתקא עם פ"נ. ועכ"ז עמד בפחי נפש שירא מהקפדת רבינו. וכשלקח רבינו בידו הקדושה את חתיכת הנייר החלק שאל אותו מאין אתה ולא יותר ואמר לו מאיזה כפר הוא ונטל רבינו הפתקא בידו וקרע חתיכת נייר ממנו ונתן לו ואמר: "תיכף ומיד תסע לביתך בלי שום שיהיו" והאיש הזה כששמע זאת נסע תיכף לביתו בפחד גדול כי לא ידע על מה מרומז שרבינו קרע הפתקא שלו ונתן לו חתיכה ממנו ופקדו למהר לביתו. וחישב בדעתו מי יודע מה זה ועל מה זה וכשהי' באמצע הדרך פגע בו עכו"ם א' ואמר לו שתדע שהרחים שבכפר שלנו נשרף כלו עד גמירא (וביתו של האיש הנ"ל הי' סמוך ונראה להרחים) וכששמע זאת רץ במהירות לביתו וראה שכן הוא שהרחים נשרפו ותשקע האש על יד ביתו, וביתו נשאר על עמדו שריר וקים. ואמר שעתה מבין שרבינו קרע חתיכת נייר שקרע ביתו משריפת הרחים להציל ממונו. ונסע בחזרה לאלעסק וסיפר לרבינו מהמאורע וא"ל רבינו בזה"ל "ראיתי שבינתך עומד בסכנה והתפללתי לחי החיים להציל את ביתך"

סיפר נכדו הגה"צ רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל בעיר ראדחוב הסמוך לאלעסק הי' שם מלמד א' ושמו ר' מיכל מחסידי רבינו, והמתנגדים של רבינו שם הקניטו אותו וצערו אותו תמיד אודות נסיעתו לאלעסק. פעם אחת נחלתה אשתו במחלה (לעהמונג)

הנמשך ע"י רפואות הנפש, וג"כ ע"י תיקוני נשמות בזה, בודאי אני מכיר את עצמי שהוא למעלה ממדרגתי, שלא היה לי עבדות לזכות, אלא מחמת שורש התמדה שלי, ויסמוך ע"י כ"ק מו"ח הק' זלה"ה וסמך ידו עלי כמה פעמים בתורה שלו, וממילא משתתף עמי בתורה ובתפלה". אף את חידושי תורתו שהיה משמיע על שלחנו הטהור בקדוש, היה אומר בדרך תחנונים וריצוי לפני ה' וראה אותם כאחד מדרכי התפילה שכן גדולה תפילה שהיא עשויה לשנות את המזל, ואף לשנות את הטבע מיסודו, וכך זכו אנשים להוושע בישועות מופלאים, הן בבנים והן בפרנסה, שכן הקב"ה יכול לשנות המזל, וכך היה מפרש את התפילה "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית" כפי רצון הצדיקים בעיני הולדה, שיש אנשים שאינם ראויים להולדה ובאים להצדיקים אז ע"י התקשרות שלהם מעולם לעולם, למעלה מן המזלות, בזה נשתנה המזל ועי"ז ראוי להוליד, ויש יותר שעל ידי זה שנמשך אור לאחד ע"י התפלה שלו, עניני הולדה ועניני רפואה, בזה נמשך עוד לכמה אנשים שהם כפי מזל שלו".

פעם אחת נתעכב רבנו בלקיחת פתקאות לפני התפלה, עד שמשמשו העיר לו, וזירזו ללכת להתפלל שחרית, והשיב לו רבנו בקצת הקפדה, אני כבר עומד ומתפלל כמה שעות תפלות בעד כלל ישראל, ואתה אומר לי ללכת להתפלל.

הרה"ק רבי העניך אלעסקער זי"ע ביקש מחותנו כ"ק מרן רבי שלום מבעלזא זי"ע שילמד אותו היאך מתפללים בעד איש ישראל שיהיה לו ישועה, ואמר לו **הרה"ק מבעלזא זי"ע** השמות שצריך לכוון, שאל חתנו ומה עושים אם הצדיק נחלה ל"ע ואינו בכח לכוון אלו השמות, השיב לו הרה"ק, תדע כי כשאיש ישראל עושה רצון הבורא, מכריזין בכל העולמות שהאיש הזה שיש לו צורה זו עושה רצון הבורא, וצורתו נחקק בכל העולמות, ואם עולה ברצונו של איש זה שיהי' ישועה לאחד מישראל בפרנסה או שאר ענינים, אז זה העולם שיש לו השפעה זו, דהיינו פרנסה או רפואה, מזדרז לקיים רצונו של אדם זה, כיון שהוא עושה רצון הבורא, כך הם רצים לקיים רצונו.

(נלקח מתוך הקדמת "לב שמח החדש" עה"ת)
שיצא לאור ע"י "הוצאת ווגשל"

קרקע הראויה להנחת היסוד, וכן כשהתכוננו לבנות שם את בית הכנסת, הכינו ג"כ את היסודות באופן כזה, ויהי כאשר גמרו לחפור את קרקע היסוד בקרן דרומית מערבית, אמר הבנאי לרבנו שירד להניח את אבן הפינה, אמנם רבנו סירב לרדת שם, ואמר שמתירא שמא יפול עליו עפר מן הצדדים, והיה הדבר לפלא בעיני הגבאי,

והסביר לרבנו כי החפירה היא לפי כל חוקי הבנאות, ואילו היה כאן חשש של סכנה, לא היה אומר לו לרדת, אבל רבנו עמד בסירובו, ורק לאחר שהבנאי הפציר בו הרבה, ולא היה יכול לסרב יותר, הסכים, אבל אמר שברצונו לילך קודם לטבול במקוה, ויהי מיד כשהלך משם נפלו גושי אדמה משני הצדדים אל תוך החפירה, ויהי לנס, כשחזר מן המקוה אמר אל הבנאי, שאל יפלא בעיני על ידיעתו שהאדמה שבקצות החפירה תתפורר, כי ראה שם אבן אחת המבקשת ומתחננת לפני הקב"ה שתזכה להיות נמנית גם היא בין האבנים אשר תהיינה קבועות ביסוד בית הכנסת הנבנה, והבין שהאבן הזאת תפעול בתפלתה אצל השי"ת, ואכן כך היה, כשפינו את העפר, מצאו שם אבן גדולה, אמה וחצי ארכה, שהתאימה בדיוק למדת היסוד, ונטלו את האבן וקבעוה ביסוד בית הכנסת.

בבית הכנסת זה גילה את כוחו כאשר היתה שריפה גדולה ל"ע. באלעסק ובית הכנסת המפואר של רבינו עמד בסכנה לעלות על המוקד. רבינו מיהר אל בית הכנסת ומצא שם הרבה אנשים עומדים מסביב. שכן בית הכנסת היה סגור ואי אפשר להם להיכנס פנימה להציל את ספרי התורה מיד ניגש רבינו אל פתח בית הכנסת והכריז בקול גדול "פתחו שערים" ומיד נפתחו דלתות ההיכל, ורבינו פנה לארון הקודש, שהיו שם הרבה ספרי תורה, ובעצמו נטל על זרועותיו ארבעה ספרי תורה ורץ עמהם לחוץ אף קרא להאנשים "לכו והצילו כל ספרי התורה כי הדלת פתוחה", וכך נטלו בידם ספרי התורה ורצו לביתו, דרך מבוי צר וקצר, אשר התבערה ללהב יצאת משני הצדדים, ורק לאחר שהוציאו כל ספרי התורה מבית הכנסת אחזה האש סביבותיו

כוחו היה גדול בתפילה, והוא תלה בהם את כוחו הגדול, כדבריו בספרו על גודל התפילה "זה נראה בחוש השכל שראה ראיתי בעזרת השם יתברך כמה ענינים נפלאים הנמשך על ידי תפילתי, רפואת הגוף

אזרחות חיים

צריך לקרוע בבגדיו, ואם ראה ירושלים בחורבנה ולאחר מכן מקום המקדש צריך לקרוע פעמיים, אבל אם ראה מקום המקדש ולאחר מכן ירושלים א"צ לקרוע פעמיים, אלא מוסיף קצת על קריעה הראשונה (שו"ע שם).

נחלקו הפו' אם הרואה את הכותל המערבי דינו כרואה ירושלים או כרואה מקום המקדש (עיי' ס' א"י שם ס"ז שדינו כירושלים, ובשו"ת אג"מ ח"ד סי' ע' וכן בארחות רבינו [ח"ב עמ' קנ"ה] שדינו כמקום המקדש).

ונפק"מ אם יהא צריך לקרוע פעמיים גם על ראיית העיר העתיקה וגם על ראיית הכותל שהרי בכל פעם שנוסעים לכותל עוברים סביב החומות או דרך העיר העתיקה (ובס' ארחות רבינו כתב שהסטיפלר נהג לעצום עיניו עד שהגיע לכותל [שלא יראה את החומות ואת השטח שבתוך העיר העתיקה], ואז קרע קריעה אחת על שניהם), ולהלן יבו' מנהג הקריעה בזמננו.

חובת קריעות אלו הוא רק במי שלא ראה מקומות אלו יותר משלושים יום, אבל הרואה מקומות אלו אחת לשלושים יום א"צ לקרוע כלל, ולפי"ז מי שבא לכותל המערבי אחת לחודש א"צ לקרוע (שו"ע ומ"ב ס"ה).

אסור לאדם שימלא שחוק פיו בזמן הגלות אפי' בשמחה של מצוה כגון חתונה ופורים - משום חורבן הבית, ואיסור זה הוא רק עם עוסק בשחוק זמן מרובה עם אנשים אחרים ודוקא אם צוחקים בהרמת קול, אבל שחוק בעלמא מותר (ס"ה, ערוה"ש ס"ח, כה"ח סק"מ, ועיי' ט"ז שבשמחה שאינה של מצוה אסור למלא שחוק אף שלא בזמן הגלות שהשמחה יתירה משכח המצוות).

סימן תקס"א - הרואה ירושלים בחורבנה

הרואה ערי יהודה בחורבנן צריך לקרוע בבגדיו להלן יבו' סדר הקריעה (שו"ע סי' תקס"א ס"א), ובזמננו לא נהגו לקרוע על ערי יהודה משום שאין אנו בקיאים בגבולות ערים אלו (ס' ארץ ישראל להגר"מ טיקוצ'נסקי סי' כ"ב ס"א, עיי"ש עוד, ויש לצרף לזה גם הטעם שיבו' להלן בענין ירושלים שמושבת ביהודים).

הרואה ירושלים בחורבנה צריך לקרוע בבגדיו, והיינו, הרואה ירושלים העתיקה שבין החומות וה"ה אם רואה החומות מבחוץ (שו"ע ס"ב, ס' א"י שם ס"ב), ולהלן יבו' מנהג הקריעה בזמננו.

הרואה מקום המקדש בחורבנו כגון, העומד בבנינים הגבוהים שמוזל הכותל ורואה את קרקע הר הבית (ב"ח עיי"ש שם שאף הרואה כיפת המסגד שעל הר הבית בכלל האמור), פאת השולחן סי' ג' ס"ב)

זצ"ל ב' הפעמים שהיה בכותל [בשנת תש"ד ובשנת תש"ח].

למרות האמור, ישנם רבים החוששים לדברי השו"ע בכל אופן ומשתדלים להפקיע עצמם מחיוב קריעה ע"י שבאים אל הכותל בכל ל' יום, ואם לא נזדמן להם לבוא במשך ל' יום באים אל הכותל בע"ש או בעיו"ט אחר חצות ובשאר הימים שאין קורעים בהם כנ"ל, ואם אין יכולים לבוא בימים אלו יש שכתבו שיכולים להקנות את בגדיהם לאדם אחר ע"י קנין סודר, ואותו אדם נותן להם רשות ללבוש את הבגד בתנאי שלא יקרעו אותו (ועיי' פס"ת אות א' שיש מפקקים על עצה זו).

בשו"ע (ס"ד) מב' שצריך לקרוע קריעות אלו בידיים ולא ע"י כלי, מעומד, ומקום הקריעה הוא בצד שמאל של הבגד כנגד הלב, וצריך לקרוע כל הבגדים שעל הגוף עד שיגלה את ליבו, ושיעור הקריעה הוא טפח, ולמעשה, הנוהגים לקרוע קורעים בסכין רק את הבגד העליון (ס' א"י שם ס"ד, וכ"כ האמרי אמת במכתב כשחזר מירושלים לפולין בשם גדולי ירושלים, וביאר שם כוונת השו"ע 'עד שיגלה את ליבו' היינו ברוחניות, ע"ד שאמרו 'קרעו לבבכם ואל בגדיכם'), ולאחר הקריעה מותר לפשוט הבגד וללבוש בגד אחר (ארחות רבינו שם עמ' קמ"ח, ועיי' שו"ע ומ"ב שם שאין לתפור מקום הקרע בתפירות ישרות, אבל מותר לתפור למחר בתפירות שאינן ישרות).

בשעה שקורעים על ראיית ירושלים אומרים 'ציון היתה מדבר שממה', ובשקורעים על ראיית המקדש אומרים 'בית קדשינו ותפארתנו אשר הללוך בו אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחורבה' (שו"ע ס"ב, ועיי' מ"ב סק"ז שבשעת הקריעה מברך ואומר 'ברוך דיין אמת (ללא שם ומלכות) כי כל משפטיו צדק ואמת הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ואתה צדיק על כל הבא עלינו...'). ולאחר מכן, צריך לכוות ולתאונן ולהתאבל על חורבן בהמ"ק, ולקונן ולומר מזמור לאסף אלוקים באו גוים בנחלתך... [תהלים עט]). (נערך ע"י הרה"ג ר' יעקב טרובינע שליט"א)

יש מקילים שהגרים בירושלים א"צ לקרוע אפי' אם לא ראו את הכותל יותר מל' יום (עיי' שע"ת אות ה', ועיי' שו"ת דברי יציב [ח"א ס' פ"ט] שביאר שמרוב הדחקות והעניות ששרר בירושלים חששו חכמי הזמן שאם יצטרכו לקרוע לא יוכלו רוב הציבור לעמוד בה ויחרב ח"ו היישוב של ירושלים... והיה בכוחם לבטל חיוב קריעה בשב ואל תעשה משום יישוב ירושלים, עיי"ש עוז).

נהגו עפ"י גדולי ירושלים מהדורות הקודמים שאין קורעים בע"ש ועיו"ט אחר חצות, וכן בחוה"מ ובימי הפורים, אבל בר"ח ובשאר ימים שאין אומרים תחנון קורעים כרגיל (ס' א"י שם ס"א, מנחת שלמה ס' ע"ג).

בזמננו יש רבים הנוהגים שלא לקרוע על ראיית ירושלים והכותל המערבי, ומצינו בפוסקים ליישב מנהג זה בכמה אופנים יש שכתבו שבזמננו שירושלים מיושבת ביהודים ואינה תחת שלטון גויים א"צ לקרוע על ראיית ירושלים [וכאמור לעיל, יש דיעות שראיית הכותל אינה בכלל ראיית מקום המקדש רק ראיית ירושלים] (שו"ת אג"מ שם).

יש שכתבו שמצות קריעה הוא משום עגמת נפש על החורבן, ובעוזה"ר אריכות הגלות גרמה שאפי' אם רואים ירושלים ומקום המקדש אין העגמת נפש גדולה כ"כ, וממילא אין סיבה לקרוע (שו"ת משנה הלכות ח"ז ס' ק"י, עיי"ש שכתב 'ואדרבה אם יקרעו הבגד יש להם עגמ"נ על הבגד שנקרע ולא על המקדש וירושלים...'). ומ"מ מסיים שם 'אבל מי שיראת ה' נוגע בלבבו וליבו עליו דווה על חורבן ביהמ"ק שיבנה בב"א ונתוסף עליו עגמ"נ בכל פעם שרואה מקום המקדש וירושלים ודאי יעשה כהלכה, ובעיי"ז מקובל בשם הגרש"ז איוערבך).

ובפרט לדרים בירושלים כאמור לעיל או הדרים בא"י ומגיעים לירושלים לעיתים תכופות, אכן, אצל הדרים בחו"ל ומגיעים לירושלים לעיתים רחוקות מצינו רבים שהחמירו ונהגו כפשטות דין השו"ע, וכן נהגו רבים מגדולי ישראל (וכידוע כן נהג כ"ק מרן מהר"א

הילולא דצדיקא

הרה"ק רבי אברהם חיים הורוויץ מלינסק זי"ע נלב"ע כ"ה מנחם אב תקצ"א

הרה"ק מצאנו זי"ע סיפר פעם מה שאירע לרבינו עם אביו הקדוש. איש אחד היה רגיל להביא אל הרה"ק מראפשיץ זי"ע תפוחים, והרה"ק מראפשיץ זי"ע היה אוכל קצת, ונתן השאר לבנו הוא רבינו להצניעם. ובכל פעם שנצטרך אביו הביא לו אותו התפוח שהתחיל, וכשנגמר הביא אחר. פעם אחת ראה רבינו שחתיכת תפוח הולכת להתקלקל ואכלו, וכשרצה אביו בפעם הבא תפוח, הביא תפוח אחר. שאלו אביו: "הלא נשאר קצת מפעם הקודם?" אמר רבינו שכיון שהתחיל להתקלקל אכלו. אמר לו הרה"ק מראפשיץ: "וכי אתה נבראת בשביל התפוח, וכשיתחיל התפוח להתקלקל תאכלנו שלא יתקלקל, אין הדבר כן התפוח נברא בשבילך, כדי שכשתרצה אתה לאכול חתיכת תפוח יהיה לך

ולהאכיל לכל באי בית אביו הקדוש כדי שבעם. פעם אחת לפני איזה סעודה, אמר לאמו: "יודען דארפן עסען, זעה אז עס זאל זיין צוגעגרייט". השיבה לו אמו המלאכה מרובה וכוחה מועט. אמר לה רבינו שהוא יעזור לה להכין את המאכלים, והתחילו ללוש בצק לאפות בילקעס. היא הכניסה סך קמח מועט מאוד. אז הוציא רבינו מעות מכיסו והניח לפני אמו, ואמר: "אנא הוסיפו קמח שיספיק לכל האוכלים, ואל ירע בעיניך ההוצאה, כי אני אשלם מכיסי ההוספה". אביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע כשראה את זה תמה, ושאל: "מנין הגיע לך כל כך הרבה כסף?" אמר לו רבינו: "זה כבר זמן רב שאני מקבץ פרוטה לפרוטה, ער שעלה בידי איזה סך זה כדי לשלם לאמי שלא תקמץ".

הרה"ק רבי אברהם חיים נולד בערך בשנת תקמ"ב, לאביו הרה"ק רבי נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ זי"ע, בן הרה"ק רבי מנחם מנדל מלינסק זי"ע, מגזע היחס נכד המהר"ם טיקטין והשל"ה זי"ע, ולאמו מרת רבקה ע"ה, בת הנגיד רבי צבי הירש גאלדהאמער ז"ל מדוקלא, בן הנגיד ר' יעקב גאלדהאמער ז"ל מבראד שברכו הבעש"ט הק' זי"ע "שיראה מבנו א סאך א סאך אידיש נחת" משום מעשה שהיה שנתן הבעש"ט הק' סכום כסף גדול לפדיון שבויים הוא הי' גדול האחים, ולאחריו הרה"ק רבי יעקב ממעליץ זי"ע, ולאחריו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע שנולד בשנת תק"נ.

כבר מילדותו שם רבינו עיניו ולבו הטהורים להיות גומל חסדים טובים,

לאכול". [ועיין בספה"ק זרע קודש פ' בהעלותך בד"ה והאספסוף בא"ד וז"ל: וע"ש באריכות]

כשהגיע רבינו לפרקו, נשא את הרבנית הצדקנית מרת רעכל בריינדל ע"ה בת דודו הגה"ק רבי שמואל שמעלקא [אחי הרה"ק מראפשיץ] זצ"ל אב"ד ראמאן ובאר במדינת באקווינע, והיה מכונה רבי שמעלקא בארער, הוא התנהג בחסידות, והיה בזו"ר חתנו של דודו הגה"ק בן זקינו הגה"ק רבי יצחק האמבורג זי"ע ונולדה לו בת זו ואח"כ נתאלמן ונשא את בתו של הרה"ק מטשערנאוויץ זי"ע בעל באר מים חיים.

רבינו עלה ונתעלה באורחות הצדיקים הקדושים שהיו בימיו, ונסע אליהם לדלות מבארם הטהור תורה יראת שמים וחסידות. הוא הסתופף בצל הרבי מלובלין זי"ע, וכן נסע עם אביו אל הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימינאו זי"ע. פעם אחת כאשר ישב הרה"ק מראפשיץ זי"ע יחד עם בנו אצל הרה"ק מרימינאו זי"ע, והמתיקו יחד בסוד שיח שרפי קודש. נכנס באמצע הנגיד רבי מנחם מענדיל וויינבערגער ז"ל מדוקלא עם אביו הרה"צ רבי משה מפלאנטש זצ"ל [שהי' חתן הרב החסיד ר' צבי הירש גאלדהמער מדיקלא חותנו של הרה"ק מראפשיץ], והפסיק הרה"ק מראפשיץ את דיבורו. אח"כ אמר להם הרה"ק מראפשיץ: "צר לי מאוד שהפסקתם אותי מדיבורי עם הרה"ק מרימינאו, כי רציתי לשאול אותו מה יהיה בעוד חמישים שנה". ואמר ר' מענדיל וויינבערגער לעת זקנתו, כי חמישים שנה אחר מעשה זו פרצה מלחמת נאפאליאן השניה, ונראה שהיתה כוונת הרה"ק מראפשיץ זי"ע על זה.

אחרי פטירת הרה"ק מרימינאו, התחיל תלמידו הרה"ק הרבי ר' הירש זי"ע להסתופף בצל קדשו של הרה"ק מראפשיץ, אבל הרה"ק מראפשיץ זי"ע לא היה מקרבו כל כך וטעמו ונמוקו עמו, שאמר שכל גדולותו של הרבי ר' הירש הוא מגודל ענותנותו, ולכן לא רצה לחלוק לו כבוד. אמנם הרה"ק מראפשיץ זי"ע הכיר בגודל ערכו, ואמר לבניו: "כווייס כווייס מען וועט זיך נאך שטופען ביי זיין טיהר". [אני אני יודע, עוד יהיו נדחפים להיכנס אליו].

אמנם רבינו המליץ תמיד בעד הרבי ר' הירש אצל אביו, אשר ראוי ויאות הוא לקרבו ולנשאו כערכו הרם. פעם סיפר רבינו לאביו שהיה פעם אחת מיסב על שלחן רבו הרבי ר' מענדיל

מרימינאו בליל התקדש חג הפסח, ותלמידיו ישבו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, והרבי ר' הירש עמד עליהם לשרתם. פתאום נענה הרבי ר' הירש: "מי הכניס לכאן ריח בושם, מאין בא לכאן ריח זה"? והיה בודק לראות מקור ועיקר הריח, אבל כל המסובים לא היו יודעים כוונתו ורצונו בזה, כי לא הרגישו שום דבר. בסוף הסדר אמר הרבי ר' מענדיל: "אונז האבין מיר היינט געהאט א ריח גן עדן". וסיים רבינו: "הנה מכל המסובים שם, שהיו גדולים וקדושים, לא היה מי שירגיש ריח גן עדן, זולת הרבי ר' הירש משרת, הלא תראה גודל מדרגתו ושכוונתו לשמים".

רבינו נסע גם אל הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע. בעת ההוא סבלו צדיקי הרור הרבה מאת המשכילים מטארניפאל, שהלשינו על הצדיקים ועל החסידים, שהם בעלי תאוה וגאותנים הצודים נפשות החסידים להרבות ממנום ביותר. ביותר סבל מהם הרה"ק מזידיטשוב זי"ע, שנתבע למשפט עבור זה. והרה"ק מראפשיץ זי"ע שלח את בנו הוא רבינו שיסע ללעמבערג, וישתדל עם הגה"ק בעל ישועות יעקב זצ"ל עבור זה.

כשבא רבינו ללעמבערג ודיבר עם הישועות יעקב, הסכים לילך עם רבינו, אך התנה עמו שאם ישאל השר אם גם רבינו נמנה בין אנשי הכת הלזו - החסידים, ישיב שאינו מהם, אלא משתל עבורם. בהיותם אצל השר, נשא רבינו חן בעיניו, בהיותו בעל צורה הדורה, וכל דיבוריו מלאות חן. כאשר שאל השר את רבינו, אם הוא בעצמו שייך לחסידים, השיב רבינו שגם הוא מהם. אמר לו השר, אם כן בודאי גם הרב מזידיטשוב זי"ע הוא אדם נכבד וישר כמותו, ומיד ציוה לבטל כל התביעות שהלשינו על הרה"ק מזידיטשוב זי"ע.

כשחזר אח"כ רבינו עם הישועות יעקב, אמר לו הישועות יעקב: "תהלה לקל שההשתדלות עשתה פרי. אבל הלא התניתי עמך בפירוש, שלא תאמר על עצמך שאתה מן החסידים". השיב רבינו: "כשאמרתי לכם כך, היתה בדעתי להיפך, כי כן ציוה לי אבי, שאשיב כן, אלא שהוכרחתי להסכים עם כבוד תורתו מפני פיקוח נפש". ושנית שהיתה סברתי הפוכה מסברתכם כי יראתי כי לא יאמינו לדברינו בהמלצתנו על החסידים באומרם שקר הם דוברים, אבל כשהודיתי לו שאני מן החסידים

ואעפ"כ מצאתי חן בעיניו א"כ ראה בעיניו צדקת דברינו ושמע לטענתנו, והודה לדבריו ואמר לו נישט בחינם זאגט מען אז אייער טאטע איז א חכם פון די וועלט, וברא כרעיה דאבוה.

בשנת תקע"ח נתעטר רבינו בכתר הרבנות בעיר לינסק עוד בחיי אביו הרה"ק מראפשיץ, ובזה היה הדור הרביעי בן אחר בן שכיהן ברבנות בעיר לינסק, ודור עשירי בן אחר בן של רבי הגליל ההוא. רבינו היה מנהל עדת צאן מרעיתו ברמה.

דרכו בקודש של רבינו היה בשפלות ובצניעות נפלא, והיה ממעט מאוד בדיבורו, וכל העולם חרדו לקראת מוצא פיו, והביטו אחריו. צדיקי דורו ותלמידי אביו הקדושים והקרובים אליו רעדו מקדושתו, והחזיקו אותו כמלאך אלקים משרת עליון.

הרה"ק בעל ייטב לב זי"ע הביא (רב טוב פר' עקב) מה שדרש רבינו בדרשתו הראשונה: "ואני שמעתי משמיה דגברא רבה מחותני, הצדיק מו"ה אברהם חיים ז"ל, בנו של רבינו הקדוש ז"ל מראפשיץ, בעמ"ח זרע קודש, כשנתקבל למלא מקום אבותיו בק"ק לינסק, אמר לפרש והיה עקב תשמעון וגו', כי זה אינו רבותא, מה ששמעתם לקול אבותי הקדושים אשר בארץ המה, אבל והיה עקב תשמעון למי שהוא עקב כרעא דאביה אבותי הקדושים, אז מדה במדה ושמר ה' לך". וכוונת רבינו הוא, שכמו שאנו נציית לדברי המורים, אע"פ שאינם מגיעים למעלת הקדמונים, כמו כן ישמור ה' לנו החסד שנשבע לאבותינו אע"פ שאנו פחותים ממעלתם.

מסופר: בבית הכנסת העתיק של העיר התפללו בנוסח אשכנז כמקדמת דנא. כשהוצרכו בני העיר לשכור חזן לשמש בבית הכנסת, הזמינו את החסיד רבי אריה הכהן ראטה ז"ל לשבת אחת, לתהות על קנקנו, ולראות היטב בעיניהם. ר' אריה היה מן המקורבים של הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, והיה מתפלל בקול נעים ושאגת ארי. במוצש"ק נדברו ראשי הקהל פה אחד לקבלו, והלכו עם רבינו אל האכסניא שלו. אך רבי אריה כבר הקדים עצמו, ונסע מלינסק.

מיד עם צאת השב"ק כתב רבינו מכתב אל בעל בני יששכר בקובלנא על החזן שנחפז ללכת לפני איזה דין ודברים. קרא הבני יששכר את רבי אריה, ושאלו על זה, התחנן רבי אריה לרבו, וביקש שלא יצוה עליו לקבל ההתמנות, כי בעד כל הון דעלמא לא

ירצה לשנות מנוסח ספרד. שלח הבני יששכר את תשובתו ללינסק עם הדברים כהווייתן, והסכימו כל בני העיר בהסכמת רבינו לשנות מנוסח אשכנז לנוסח ספרד, וקיבלו את רבי ארי' לחזן דמתא, והמשיך בעבודתו לחמישים שנה.

ביום י"א אייר תקפ"ז חשכו המאורות, והרה"ק מראפשיץ זי"ע עלה בסערה השמימה, ונטמן בעיר לאנצהוט. רבינו היה הגדול שבאחים, ועמד לומר הקדיש הראשון על אביו הק'. גיסו הרה"ק רבי אשר ישעי' מרפאשיץ זי"ע, שעמר אצלו בין שאר הקרובים והתלמידים, ראה איך פעל רבינו באמירת הקדיש, שיצאו מפורש מפי רבינו בקדושה ובטהרה, ואמר לו בחרדה: "לינסקער רב, האסט מרעיש עולמות געוועהן מיטן ערשטן קדיש".

לאחר פטירתו של הרה"ק מראפשיץ, לא מלאו בניו את מקומו בראפשיץ, רק חתנו הרה"ק רבי אשר ישעי' מילא את מקומו בראפשיץ. בענין זה סיפר הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זצ"ל, שאחד מחסידי ראפשיץ היה אצל הרה"ק מרוזין זי"ע. דרכו של הרה"ק מרוזין היתה שכשיצא מחדר התפלה שלו, עשו החסידים שורה, ומעולם לא העמיד את עצמו לשוחח עם העומדים. כששהה אותו חסיד שם, נעמד הרה"ק מרוזין, ואמר לו: "אונז פארשטיי מיר נישט דעם הייליגן חכם הרה"ק מראפשיץ זי"ע, אזעלכע קינדער איבערגעלאזט, [הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק והרה"ק יעקב ממעליץ והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב] און אן איידעם האט איהם איבערגענומען".

אמנם דבר זה לא היה על פי ציווי הרה"ק מראפשיץ, אלא הוא ציוה שימלא הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע [בן הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע] את מקומו. וכמו שכתב בצוואתו. אמנם לפני חג השבועות שנת תקפ"ז, לערך חודש ימים אחרי פטירת הרה"ק מראפשיץ, בא הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק לראפשיץ, להסתופף בצלו של הרה"ק רבי אשר ישעי'. תמה הרה"ק רבי אשר ישעי' מאוד, ושאל: "מה לידידי בביתי, הלא כבר צויתי לבני ביתי להכין את החבילות, ולצאת לדרך בכדי לנסוע למשכן כבודו, שכן צוה חותני ז"ל, שניסע אליכם". והראה לו את דברי חותנו שסתופפו בצל קדשו. אבל רבי נפתלי לא נתפעל מזה, ואמר: "אזוי,

בין עך דאך רבי, בין איך גוזר אז איהר זאלט זיין רבי", וכן היה. [ככה, אם כן אני רבי, ואני גוזר שאתם תהיו רבין].

הרה"צ רבי נפתלי טייטלבוים זצ"ל מבריגעל סיפר: הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ לא היה מתגורר בראפשיץ בזמן ההוא, ועד אשר עלה בידו לקבץ את כל אשר לו ולבוא לראפשיץ למלאות מקום חותנו הק', לקח איזה זמן, ואדהכי והכי הגיעו הימים הקדושים, ורבינו היה אז בראפשיץ ומילא מקום אביו הקדוש, וערך את החגים הקדושים בקהל עדת החסידים. אחר כך נסע משם ומסר את ההנהגה לגיסו הרה"ק רבי אשר ישעי', ובשמחת תורה של השנה ההוא, בהיות רבינו רוקד לכבודה של התורה, ומפוז ומכרכר בקדושה וטהרה. צעק אחד מנכדי רבינו, [הרה"צ רבי ירוחם טייטלבוים זצ"ל מטארנא, שעלה אח"כ לארה"ק, בן הרה"צ רבי זלמן מבריגעל, חתן רבינו], שהיה אז ילד קטן לפני תגלחת שעריו, וקרא בקול: "אה זיידע וואו ביסטו געוועהן, איך האב דרך שוין נישט געזעהן אזוי לאנג", היינו שראה את הרה"ק מראפשיץ שבא מעולם העליון להשתתף בשמחת ההקפות שערך בנו הוא רבינו, ורבינו אמר: "ער האט גוטע אויגען", אבל ציוה שיוציאו את הילד מיד לביתו ולא ידבר יותר.

סיפר הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב זי"ע בן הרה"ק הרבי ר' משה לייב זי"ע שהי' מסתופף בצילו של רבינו זי"ע מה שראה אצלו בעש"ק שתי שעות קודם הלילה היתה הרבנית הצ' מדלקת נרות שב"ק, והי' רבינו יושב בחדרו ואומר שיר השירים בנעימה קדושה ואז באו נשמות נשמות לבקש את תיקונם.

כ"ק מרן רבי שלום מבעלזא זי"ע סיפר תמיד בשבחו של רבינו, וגופא דעובדא הכי הוו. בחורף שנת תקפ"ז, ירחים אחדים לפני עלותו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע השמימה, היו אצל הרה"ק מראפשיץ זי"ע כמה חסידים מהעיר ראווע הסמוכה לבעלזא. אמר להם הרה"ק מראפשיץ זי"ע: "אילו הייתם מתאגדים לייסד קלויז של חסידי ראפשיץ בקהילתכם, הייתי נוסע לראווע להניח את הפונדאמענט", [שקורין הנחת אבן הפינה]. כששמעו החסידים דיבורים הללו, נתיישבו מיד לטכס עצה בדבר, ואספו ביניהם הכסף, והשתדלו בדבר. אח"כ קראו את הרה"ק מראפשיץ זי"ע שיבוא לעירם על שבת קודש. יצא הרה"ק מראפשיץ

זי"ע לדרך, ורבינו הצטרף אליו בנסיעתו, ושבתו את שבתם בעיר ראווע. ובהיות בעלזא סמוך לראווע, שלח כ"ק מרן מבעלזא זי"ע את כל בניו הקדושים לראווע, למען יסתופפו בצלו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע.

כשנפרדו בני כ"ק מרן מבעלזא זי"ע אחרי השבת, אמר להם הרה"ק מראפשיץ זי"ע: "וואלט איך געוועהן געוועזן געוויסט אז אייער פאטער וועט דא זיין, וואלט איך געבליבן אויף נאך א שבת". בהגיע דבריו אלה לכ"ק מרן מבעלזא זי"ע, התיישב בדעתו לנסוע לראווע. נאספו חסידים עמו במחיצתו, ובהגיעם לראווע מנתה החבורה כשלש מאות אנשים, שבאו לשבות בצלם הקדושה של הני תרי אשלי רברבי.

בערב שבת קודש נזדמן לכ"ק מרן מבעלזא זי"ע לראות קלסתר פניו הטהורים של רבינו כשחזר מן המקוה, שהיו מאירים ולוהטים באור קדושת השבת הממשמש ובא. בליל ש"ק כשעמד הרה"ק מראפשיץ זי"ע לומר הקדיש לפני כגוונא, אמר לכ"ק מרן מבעלזא זי"ע שימחול לצאת ויתפלל במקום אחר עם העולם שלו. אך כ"ק מרן מבעלזא זי"ע עשה עצמו כאילו לא שמע, וכן היה כמה פעמים, עד שהתחיל הרה"ק מראפשיץ זי"ע לומר הקדיש. לימים אמר כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע, כי קדיש זה הוא מעין הקדיש שיאמר זרובבל בן שאלתיאל לעתיד לבא אחר ההלכה שיאמר השי"ת (עי' ילקוט ישעי'). והרה"ק מראפשיץ זי"ע לא רצה שכ"ק מרן מבעלזא זי"ע ידע שידוע את הכוונות, לכן רצה שיעזוב את בית המדרש, ואמרו שגם הרה"ק מאפטא זי"ע רצה להעלים זה הענין מהרה"ק מראפשיץ והרה"ק מראפשיץ זי"ע התחכם והשיגו.

כשחזר כ"ק מרן מבעלזא זי"ע לביתו, שאלה אותו הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה, מה דעתו על הרה"ק מראפשיץ זי"ע. נענה ואמר: "ער יאק ער" [הוא אכן הוא]. ובנו"א אמר "כאב שוין געזעהן מלאכים און שרפים אבער דאס איז אסאך העכער". "קינדער האט ער, כ"האב שוין געזעהן בערן און לייבן דינען גאט ברוך הוא, אבער ווי דעם ראפשיצער'ס קינדער דינען, דאס האב איך נישט געזעהן. ער האט א זוהר ר' אברהם חיים וואו ער ברומט פאר גאט ב"ה מיט אזא קדושה. פאר הונדערטע יאהר צוריק איז דאס זעלטן געווען צו טרעפן".

סיפור כ"ק מרן רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שזקנו כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע לא נתן קוויטעל מימיו, רק לשלשה צדיקים, ה"ה אביו כ"ק מרן מהר"ש, הרה"ק מצאנז זי"ע, ורבינו.

גם הרה"ק מצאנז הפליג בשבחו של רבינו. פעם אחת שאל אותו הגה"צ רבי מנשה טייטלבוים מברגעל זצ"ל, על דעתו אודות רבינו לעומת אחד מצדיקי דורו המפורסמים. הרה"ק מצאנז זי"ע עשה תנועה בהגבהת ידיו הקדושים, ואמר: "אך, אך, אך ר' אברהם חיים", ולא זיכר יותר. ר"ל שמעלת רבינו נשגבה לעומתו עד למאוד, ומי תדמה אליו. ובנו"א אמר דער צדיק איז זייער גרויס אבער ווי קומט ער צי צו רבי אברהם חיים מלינסק זי"ע.

סיפור הגה"ק מצאנז-קלויזנבורג זי"ע שאביו הגה"ק מרודניק זי"ע בזיוור חתן הרה"ק רבי ישראל מבראנוב זי"ע שהי' חתנו של רבינו זי"ע והי' תחת ידו "טאביק פושקא" מירושת חותנו זקינו הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק זי"ע, פ"א בהיותו יושב בשולחנו הטהור של זקינו הדברי חיים זי"ע וישב רחוק ממושב זקינו הקדוש שהי' עובד עבודתו הקדושה בדביקות, פנה הגה"ק מרודניק לאותו שישב לידו, הנה אראך דבר פלא כי מיד שאריח מקופסא זו ירגיש בכך זקני הקדוש וישאל אותי אודותיו, וחבירו ענה לו בביטול ע"ז. מיד כשהוציא את הקופסא והריח בה כאילו נתעורר הדברי חיים זי"ע וקרא לנכדו ושאלו מנין לך קופסא נאה זו? וענהו מירושת חותני זקני הרה"ק מלינסק זי"ע ומחמת חשיבות הקופסא פתחה להריח בה, וכמש"כ המסילת ישרים פרק כ"ו חשיבות חפצים של צדיקים.

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע היה מגדולי המקורבים של אבי רבינו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ולא רצה לקבל עליו עול ההנהגה. הוא נסע לפעמים על פני הערים מסביב. פעם אחת נקלע הרה"ק רבי נפתלי ללינסק, והיה אצל רבינו לזמן מה. כשנפרדו הצדיקים זה מזה, והלך הרה"ק מליזענסק זי"ע לדרכו, אמר רבינו לחתנו הרה"ק רבי אביגדור הלברשטאם מדוקלא אחיו של הרה"ק מצאנז זי"ע, שהיה אז צעיר לימים, ואמר לו: "אביגדור'ל גיי איהם באגלייטן". הלך רבי אביגדור בציווי רבינו ללוות את הרה"ק מליזענסק

זי"ע בדרכו, והלך אתו עד הכפר הילינע הסמוכה ללינסק. שם בכפר עומד סלע גבוה וחזק מאוד, שנקרא 'דעד הילינער שטיין', שהיו חוצבים ממנה אבנים לעשות יסודות לבתים, וכן אבנים למצבות. ואמרו שלא היה הסלע חסר אלא הולך ומתגדל.

הרה"ק רבי נפתלי ורבי אביגדור נעמדו ליד הסלע, ודיברו בשיחת קדשם עד אמצע הלילה, ואז נפרדו שניהם, והלך רבי נפתלי לדרכו. פתאום יצא מאחורי האבן דמות אדם גבוה מאוד, ואחז את רבי אביגדור בגרוננו, ורצה לחנוק אותו. רבי אביגדור לא נתיירא כלל, ואמר בפניו: "איך האב פאר דיר נישט קיין מורא, איך גיי באגלייטן א צדיק א קדוש רבי נפתלי ליזענסקער, בן הרב הצדיק הקדוש הגדול רבי אלעזר, בן הרב הצדיק הקדוש קדוש עליון רבי ר' אלימלך ליזענסקער". כשגמר דבריו והזכרת שמות הצדיקים הקדושים הללו, נעלם הדמות לגמרי, כאילו לא היה. ורבי אביגדור בא לביתו בשלום. למחרתו סיפר לחותנו הוא רבינו כל מה שאירא, אמר לו האסט געהאט ניסים אז דו האסט אזוי געזאגט, און אז ער האט דיך אפגעלאזט, נאר וואס איז א חידוש אז פון הייליגער רבי ר' אלימלך זי"ע ציטערט די וועלט, אלע עולמות ציטערין פון דער רבי ר' אלימלך זי"ע.

רבינו לא האריך ימים, ובהיות לערך בן מ"ט שנים בקיץ שנת תקצ"א פרצה ל"ע בכל הגליל חולאת ומגיפה רח"ל, ורבים וכן שלמים נעדרו בצעירותם בעת ההיא. כבר אמרו חז"ל מיתת צדיקים מכפרת, ונכחדו אז הרבה רועי ישראל שעלו בסערה השמימה. הראשון היה הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע.

בליל שבת קודש פרשת עקב נכנס רבינו לבית מדרשו, וניגש אל ארון הקודש באימה, וקיבל עליו להיות לכפרה לבני ישראל. ביום ה' פרשת ראה יום כ"ה אב תקצ"א, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, ונסתלק רבינו לחיי עד להיות לכפרה בעד עמו, ובעיר לינסק וסביבותיה נעצרה מיד המגפה, והיתה הרוחה, אך חשכו המאורות עם פטירת רבינו בדמי ימיו. רבינו נטמן על מרומי הגבעה בלינסק ליד ציון אבותיו הק', ונחרת על מצבתו הלשון "ואוהב לישראל" לפ"ק תקצ"א כיוון שהי' לכפרת בני ישראל והמגפה נעצרה.

סיפור הרה"ק רבי משה מראזוואדאוו זי"ע [בן אחי רבינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע], שהרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנע זי"ע היה נוהג להעמיד יין בכל שבת קודש עבור הרה"ק מראפשיץ ושלשת בניו, אע"פ שהיה ביניהם חילוקי דעות. ובאותו שבת שלא היה רבינו בין החיים, השמיט הרה"ק מלענטשנע את שמו בין הבנים, ולא נודע טעמו. לאח"כ נתוודע שרבינו שבק חיים לכל חי.

כ"ק מרן רבי שלום מבעלזא זי"ע, כששמע על סילוקו של האי צדיק, נצטער על אשר נגדע הארז בלבנון באמצע פריחתו, ואמר שאילו היה רבינו מאריך ימים כל שכן, שהיה מאיר לעולם כולו בצדקתו וקדושתו. ואמר שההולך על מצבת קבורת רבינו ישועתו קרובה לבוא. ועוד אמר: "הנקלע תוך ארבע מייל מלינסק ואינו הולך להתפלל על קברו של רבינו אינו אלא פתי". ומסופר כשכ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע נסע למעיני הרפואה עבר דרך גבול לינסק ויצאו כל בני העיר לקראתו ובתוך הבאים הי' הגה"צ ואב"ד לינסק ואמר לכ"ק מרן זי"ע הדיבורים הנזכרים שאמר זקינו כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, נענה בלשון קודשו "אמת אמת אזוי האט דער הייליגער זיידע געזאגט, נאר כ'אב מיך נאך געפרגט און מ'האט מיר געזאגט אז סאיז א גרויסע בארג ארויף צו גיין, און כ'האב נישט קיין כח, קאן זיין צוריק צוועגס אז כ'עב האבן מער כח וועל איך ארופגיין אויפן ציון".

סיפור הרב החסיד המפו' ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל שנסע עם כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע מהאלשיץ למארינבד לצרכי רפואתו כשעברו סמוך ללינסק אמר כ"ק מרן זי"ע לר' חיים נטע אתה מעיר לינסק אומרים שיכולים לראות הבית חיים מתוך חלונות הקרון, כשנבוא סמוך לשם תגיד לי, כשהגיעו סמוך לביה"ח הראה ר' חיים נטע כץ לכ"ק מרן זי"ע איפה הוא הבה"ח, אמר לו כ"ק מרן זי"ע הלא אין רואים כלום, אמר ר' חיים נטע שבקיץ מחמת ענפי האילנות קשה להבחין מקומו, מיד נעמד כ"ק מרן זי"ע ממקומו להתפלל והיו עיניו זולגות דמעות לכמה מינוטען עד שגמר תפילתו, וביקש מים ליטול ידיו כאילו נכנס לבית החיים.

סיפר הרה"ק האמרי יוסף מספינקא
זי"ע מהרה"ק מלינסק זי"ע שהרי ידוע שהרה"ק מראפשיץ זי"ע הפסיק לדבר לעת זקנתו והכירו בני הבית שיש בו היכולת לדבר אלא שאינו רוצה ונכנס אליו בנו הרה"ק מלינסק [ששלחו אותו לפי שהיה חביב אצלו מאוד ולא העלים ממנו דבר] ושאלו למה אינו מדבר והשיב לו אביו הק' שכל ימיו לא דיבר אלא אם יחוד ועתה לעת זקנתו קשה עליו לכוון כ"כ ואינו רוצה להוציא דבריו לבטלה ולכן אינו מדבר, **נכדתו של רבינו מרת פייגא ע"ה**, הרבנית מראזלא, בת הרה"ק רבי אברהם חיים השני מלינסק זי"ע, היתה פעם אחת אצל הרה"ק משינאווא זי"ע. היא התנצלה לפניו על אודות בנה הרה"צ רבי יהודה יחיאל מראזלא זצ"ל שנפל לחולי. אמר לה הרה"ק משינאווא: "הלא אתם נכדי רבי אברהם חיים מלינסק. גם אנכי כאשר אני מצטרך לישועה עבור בני ביתי, אז אני שולח להתפלל על ציונו הק', ובעזרת השי"ת תהיה לו רפואה שלימה במהרה", וכן היה.

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: בנו יחידו וממלא מקומו הרה"ק רבי

מנחם מענדיל זי"ע. בתו מרת פריידא ע"ה, אשת הרה"צ רבי משולם זלמן יונתן ליפשיץ זצ"ל מבריגעל, בן הרה"ק בעל אריה דבי עילאה. בתו מרת חנה ע"ה, אשת הגה"ק רבי אביגדור הלברשטאם זצ"ל אב"ד דוקלא, אחיו של הרה"ק מצאנז זי"ע. בתו מרת ביילא ע"ה, אשת הרה"ק ר' ישראל הורוויץ מבארניב זי"ע, בן דודה הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע. בתו מרת שיינדל ע"ה, אשת הרה"ק רבי צבי הירש האגער מפעטשעניזין זי"ע, בן הרה"ק רבי דוד מזאבליטוב זי"ע, בן הרה"ק בעל אהבת שלום מקאסוב זי"ע. בתו אשת הרה"ק רבי משה חיים אפרים זצ"ל, אב"ד באליגראד, נכד בעל דגל מחנה אפרים זי"ע. בתו מרת רויזא ע"ה, אשת הרה"צ רבי מנחם מענדל הלוי וויינפעלד מגארליץ זצ"ל.

מאמרותיו הק'.

זאת חקת התורה וכו' (במדבר יט, ב). ילד"ק הלא כל הפרשה מדברת מעניני פרה אדומה, והיה לו להתחיל הפרשה זאת חקת הפרה, ולמה מתחיל ואומר זאת חוקת התורה. ונראה ע"פ מה

שדרשו חז"ל (יומא ע"ב): על פסוק (משלי ד' כ"ב) כי חיים הם למוצאיהם, מי שעוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים, אבל מי שאינו לומד לשמה נעשית לו להיפך כו', נמצא בדבר זה התורה שווה לפרה אדומה, כמו שמצינו בתורה דבר והיפוכו הנ"ל, כך בפרה מצינו דבר והיפוכו שיהא מטהרת את הטמאים ומטמא את הטהורים.

לפי זה שפיר שייך לכתוב כאן זאת חקת התורה דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה כו', ר"ל החק הזה של פרה יהי לכל התורה כולה, שאפילו טמאים בנפשותם אם יחזרו בתשובה וילמדו תורה לשמה, התורה מטהרת אותם, והא להם סם חיים. וח"ו להיפך אפילו טהורים אם ילמדו שלא לשמה נעשה להם להיפך כנ"ל, ע"כ בשם הרב הקדוש מוה"ר אברהם חיים אב"ד דק"ק לינסק, בנו של אדמו"ר וש"ב הרב הק' מוהר"נ מראפשיץ זלה"ה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן מקורות: "זרעא קדישא"

לעלוי נשמת הרב החסיד המפ"ר ר' יהודה ארי' קופערשטיין ז"ל

בן הרב החסיד ר' יצחק צבי ז"ל נלב"ע כ"ה מנ"א תשס"ח הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

לעלוי נשמת האשה החשובה מרת רחל לאה קאפף ע"ה

בת הרה"ח ר' שאול הכהן ז"ל

נפטרה כ"ט מנ"א תשס"ב

הונצחה ע"י בנה הרה"ח ר' שאול קאפף שליט"א

לעלוי נשמת הרה"ח ר' ישכר דוב הכהן גראס ז"ל

בן הרה"ח ר' יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ו מנ"א תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו הרה"ח ר' יצחק שלמה אונגר שליט"א

"התחזקות יומית" דברי חיזוק והדרכה מכ"מ מרן אדמו"ר שליט"א במערכת אוצרות בעלי"א שמעו ותחי נפשכם בארה"ק 02-3011614 בארה"ב 1605-3131771

לעלוי נשמת הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן ז"ל בן הרה"ח ר' חיים יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שלמה ז"ל	לעלוי נשמת האשה החשובה מרת גיטל עלקא ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל נפטרה ב' אייר תשע"ח תנצב"ה (הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו)	לעלוי נשמת הרה"ח ר' צבי אליהו שטראוס ז"ל בן הרה"ח ר' ליפא י"ט ז"ל נלב"ע י"ח טבת תשע"ד תנצב"ה	לעלוי נשמת הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל תנצב"ה	לעלוי נשמת הרה"ח ר' דוד יוסף אונגר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יחזקאל ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל תנצב"ה
לעלוי נשמת הרב החסיד המפ"ר פרוץ שטראסבורג ז"ל בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת י' יהודית ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל הונצח ע"י בנו תיב"ה הנכד הרה"ח ר' יוסף שטראסבורג שליט"א	לעלוי נשמת העסקן המפ"ר הרב החסיד ר' יואל בן ציון פרקש ז"ל בן הרב החסיד ר' צבי ז"ל נלב"ע ט' אדר תש"פ הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעלוי נשמת הרה"ח ר' יחיאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו תנצב"ה וזוגתו האשה החשובה מרת שפרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל	לעלוי נשמת הרב החסיד המפ"ר יצחק ווייס ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ו הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעלוי נשמת הרב החסיד המפ"ר מנחם שמואל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' אפרים ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת פריעדמאן ע"ה בת הרה"ח ר' משה יוסף ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו
לעלוי נשמת הרה"ג ר' אברהם אליהו איינהורן ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה יוסף הכהן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעלוי נשמת האשה החשובה מרת רבקה פיגלא איגל ע"ה בת הנציח ר' שמחה בונם בויס ז"ל הונצחה ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעלוי נשמת הרה"ח ר' מנחם מענדל ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל וועטשנשטיין ז"ל נלב"ע כ"ז אדר תשע"ג הונצח ע"י בנו הרה"ג ר' אהרן אליהו וועטשנשטיין שליט"א דומ"ץ וקהילתו תק גבעת זאב	לעלוי נשמת הרה"ג ר' יהודה זיגלמן ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעלוי נשמת האשה החשובה מרת ברכה ע"ה בת הרב החסיד ר' זינגער ז"ל אשת שיבולתס"א הרב החסיד המפ"ר משה ביגליאייאן שליט"א נפטרה בשב"ק ה' חשוון תשפ"ג הונצחה ע"י בניה וחתניה החשובים שיחיו
לעלוי נשמת הרה"ח המפואר ר' מנחם אליעזר אסטרייכער ז"ל בן הרה"ח ר' יצחק שמעון ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל	לעלוי נשמת הרה"ג ר' יהונתן בנימין קליין ז"ל בן הגה"ח ר' ישראל ז"ל נלב"ע ביום שב"ק ו' שבט תשפ"ב תנצב"ה	לעלוי נשמת האשה החשובה מרת מלכה ז"ל הרה"ח ר' יהודה שליט"א נלב"ע ל' ניסן תשע"ז הונצח ע"י אביתר הרה"ח ר' יהודה איינהורן שליט"א	לעלוי נשמת הגה"ח ר' ישכר דוב יעקובוביץ ז"ל בהגדה גאב"ד וואדקערס רבי שמעון יחזקאל זצוק"ל ולע"נ הרה"ח ר' אליעזר צבי ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל ולע"נ אשתו החשובה מרת הענידל ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף מאיר ז"ל	לעלוי נשמת הרה"ג ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל נלב"ע י"ד סלו תשע"ד הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו